

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Διακυβέρνηση, Ανάπτυξη και Ασφάλεια στη Μεσόγειο»**

**Η ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΗ ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΩΣ ΠΛΑΙΣΙΟ
ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΕΠΑΑ ΣΤΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ**

Διπλωματική εργασία του Πετρούση Ανδρέα (4332021022)

Επιβλέπων καθηγητής

κ. Σωτήριος Ντάλης

Μέλη Επιτροπής

1. κ. Ιωάννης Στριμπής
2. κ. Ιωάννης Σακκάς

Ρόδος, Φεβρουάριος 2023

ΔΗΛΩΣΗ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ.

Η εργασία που παραδίδω είναι αποτέλεσμα πρωτότυπης έρευνας και δεν χρησιμοποιώ πνευματική ιδιοκτησία τρίτων χωρίς αναφορές. Αναλαμβάνω όλες τις νομικές και διοικητικές συνέπειες που δύναμαι να αντιμετωπίσω σε περίπτωση που η εργασία μου αποδειχθεί ότι αποτελεί προϊόν λογοκλοπής, σύμφωνα με τον Κανονισμό του Ιδρύματος.”

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Ελληνογαλλική Αμυντική Συμφωνία αποτελεί τη σημαντικότερη Συμφωνία μεταξύ των δύο κρατών στο κομμάτι της άμυνας και της ασφάλειας. Η σπουδαιότητα της πηγάζει από τις θέσεις της ίδιας της Ε.Ε., η οποία σήμερα δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στις δύο αυτές νευραλγικές έννοιες, πρωτίστως για τα κράτη- μέλη της και δευτερευόντως για τη διεθνή κοινότητα. Επιπλέον η Ένωση αναγνωρίζει τη Μεσόγειο θάλασσα ως χώρο ζωτικής σημασίας για την ασφάλειά της. Για αυτόν τον λόγο θεωρήθηκε σκόπιμη η μελέτη της Συμφωνίας, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο μπορεί να μεταφερθεί στην περιοχή της Μεσογείου. Στην παρούσα εργασία, υπάρχει η αρχική υπόθεση ότι η εν λόγω Συμφωνία μπορεί να αποτελέσει τον πυλώνα για την υλοποίηση της ΚΕΠΑΑ στη Μεσόγειο. Μέσα από μελέτης της υπάρχουσας βιβλιογραφίας, στο πρώτο μέρος της εργασίας γίνεται μία αναφορά στην ιστορική διαδρομή της ΚΕΠΑΑ και πως αυτή προέκυψε μέσα από Συμφωνίες, Συμβάσεις και δράσεις. Στο δεύτερο μέρος γίνεται ανάλυση της Συμφωνίας κατά Άρθρο, σύγκρισή- ταύτισή της με όσα η Ε.Ε. πρεσβεύει καθώς και με τις θέσεις που έχει μέχρι σήμερα υιοθετήσει. Από τη σύγκριση επιβεβαιώνεται ο αρχικός ισχυρισμός ότι η Συμφωνία, παρόλο που αρχικά διαφαίνεται ως μία ακόμη διμερής συμφωνία, μπορεί να αποτελέσει τον πυλώνα για την εφαρμογή της ΚΕΠΑΑ στη Μεσόγειο. Επιπρόσθετα, υπό προϋποθέσεις μπορεί να ενισχυθεί και ενσωματώνοντας και άλλα κράτη σε αυτήν, να αποτελέσει τη βάση για την ολοκλήρωση της ΚΕΠΑΑ.

Λέξεις κλειδιά: Ελληνογαλλική Αμυντική Συμφωνία, Κοινή Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας, ΚΕΠΑΑ, Μεσόγειος Θάλασσα, Ευρωπαϊκή Ένωση

ABSTRACT

The Greek-French Defense Agreement is the most important Agreement between the two states, in the field of defense and security. Its importance stems from the status of the E.U. itself, which today gives particular importance to these two crucial notions, primarily for its member states and secondarily for the international community. In addition, the Union recognizes the Mediterranean Sea as an area of vital importance for its security. For this reason, it was considered appropriate to study the Agreement, as well as the way in which it can be transferred to the Mediterranean region. In this paper, there is the initial assumption that the Agreement in question can be the pillar for the implementation of the CSDP in the Mediterranean Sea. Through the study of the existing bibliography, in the first part of the paper, a reference is made to the historical path of the CSDP and how it arose through Agreements, Treaties and actions. In the second part, I analyze the Agreement Article by Article, comparing it with what the E.U. advocates as well as

with the stands it has adopted until today. The comparison confirms the initial claim that the Agreement, although it initially appears as another bilateral agreement, can be the pillar for the implementation of the CSDP in the Mediterranean Sea. Additionally, under certain conditions, the Agreement can be strengthened and, by signed by additional states, formed into the basis for the completion of the CSDP.

Key words: Greek- French Defense Agreement, Common Security and Defense Policy, CSDP, Mediterranean Sea, European Union

ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

A.E.Π	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
Δ.Ο.Π.Ε.Α.Σ	Διακρατικά Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ερευνητικής και Αναπτυξιακής Συνεργασίας
E.E.	Ευρωπαϊκή Ένωση
E.E.Π.	Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη
E.O.A	Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας
E.Π.Σ.	Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία
Η.Π.Α.	Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής
ΚΕΠΑΑ	Κοινή Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας
ΚΕΠΠΑ	Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας
Ο.Α.Σ.Ε.	Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη
Ο.Η.Ε./Η.Ε.	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών/ Ηνωμένα Έθνη
Ο.Ν.Ε.	Οικονομική και Νομισματική Ένωση
Σ.Ε.Ε.	Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση
Σ.Λ.Ε.	Συνθήκη Λειτουργίας της Ένωσης
AUKUS	Australia – United Kingdom – United States of America
ECJTF	European Combined Joint Task Force
EMASOH	European-led Maritime Awareness in the Strait of Hormuz
EUFOR	European Union Force
NATO	North Atlantic Treaty Organization
PeSCo	Permanent Structured Cooperation
SFOR	Stabilization Force

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
1. Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΕΠΑΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΤΗΣ ΣΤΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ .11	
1.1 Τα πρώτα στάδια της ΚΕΠΠΑ. Η πορεία προς το Σεν Μαλό και την ΕΠΑΑ	11
1.2 Το παρόν και το μέλλον της ΚΕΠΑΑ	17
2. Η ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΚΕΠΑΑ ΣΤΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΗΣ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ.....	27
2.1 Μέρος Πρώτο: Η συνεργασία σε Στρατηγικό επίπεδο.....	29
2.2 Μέρος Δεύτερο: Η συνεργασία στον τομέα της Εξωτερικής Πολιτικής.....	31
2.3 Μέρος Τρίτο και Τέταρτο: Η στρατιωτική συνεργασία και η συνεργασία στους τομείς των εξοπλισμών και των βιομηχανιών Άμυνας και Ασφάλειας.....	32
3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	36
4. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	41
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	44
Συμφωνία μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Γαλλικής Δημοκρατίας για την εγκαθίδρυση στρατηγικής εταιρικής σχέσης για τη συνεργασία στην άμυνα και την ασφάλεια.....	44

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Στην Κατερίνα και στον μικρό Σωτήρη, τους δύο φάρους και τα στηρίγματά μου στη ζωή.

Στους γονείς μου που με έκαναν τον άνθρωπο που είμαι.

Στον επιβλέποντα καθηγητή κ. Ντάλη Σωτήριο που με ενέπνευσε, μέσα από τις διαλέξεις του, να ασχοληθώ με το θέμα.

Στους καθηγητές μου στο ΠΜΣ που μου άνοιξαν την πόρτα σε αντικείμενα του μέλλοντος.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις 28 Σεπτεμβρίου 2021, στο Παρίσι, οι Υπουργοί Άμυνας και Εξωτερικών της Γαλλίας και της Ελλάδας υπέγραψαν το κείμενο το οποίο είναι γνωστό ως «Ελληνογαλλική Αμυντική Συμφωνία» (Παράρτημα), το οποίο υπερψηφίστηκε από την ελληνική Βουλή τον Οκτώβριο του ίδιου έτους. Η προεργασία της συμφωνίας είχε ξεκινήσει ήδη από το 2020 σε επίπεδο αρχηγών κρατών, ενώ η επικύρωσή της συνοδεύτηκε από συμφωνία αγοράς από την Ελλάδα τριών κορυφαίων γαλλικών φρεγατών Belharrag και δεκαοκτώ γαλλικών αεροσκαφών πολλαπλών ρόλων 4^{ης} γενιάς Rafale. Η Συμφωνία των δύο κρατών ήρθε λίγες ημέρες μετά την υπογραφή της Συμφωνίας που είναι γνωστή ως AUKUS (Australia –United Kingdom.-United States of America) και με την οποία οι Η.Π.Α. ουσιαστικά έστρεψαν το ενδιαφέρον τους προς τον Ειρηνικό Ωκεανό. Παρόλο που το ενδιαφέρον των Η.Π.Α. φαίνεται προσωρινά να στρέφεται εκ νέου στα Ανατολικά σύνορα της Ευρώπης, η Ελλάδα και η Γαλλία πληρούν τις προϋποθέσεις για να αναλάβουν τα ηνία στην περιοχή της Μεσογείου.

Μετά από τη Συμφωνία, η Ελλάδα και η Γαλλία, αναγνωρίζοντας τους κινδύνους που ελλοχεύουν για την Ευρώπη και τη Δύση και προέρχονται από διάφορα ζητήματα που ανακύπτουν στην μεσογειακή λεκάνη -κυρίως από τα ανατολικά και τα νότια παράλια- δημιούργησαν το κατάλληλο πλαίσιο για την υλοποίηση της Κοινής Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΕΠΑΑ) στη Μεσόγειο. Εξάλλου, μετά τις κινήσεις που έχουν γίνει στο οικονομικό πεδίο, τόσο εντός της Ε.Ε. όσο και στην ευρύτερη λεκάνη της Μεσογείου (Ένωση για τη Μεσόγειο), είναι φανερό ότι έχει ανοίξει ο δρόμος για τη διεύρυνση της συνεργασίας στα πεδία της ασφάλειας και της άμυνας. Εξάλλου για να μπορέσει μία ένωση κρατών να εξυπηρετήσει τα οικονομικά της συμφέροντα, χρειάζονται οι απαιτούμενες πολιτικο-στρατιωτικές δομές που θα της επιτρέψουν να αμύνεται των δικαιωμάτων και των συμφερόντων της όπου και όταν χρειαστεί. Η Ε.Ε. δεν δύναται να περιοριστεί στο επίπεδο των low politics, αφήνοντας ελεύθερο το πεδίο της άμυνας και της ασφάλειας σε άλλες δυνάμεις είτε της Δύσης (Η.Π.Α.) είτε την Κίνα και τη Ρωσία.

Βασίζόμενος στο ανωτέρω πλαίσιο, στη παρούσα εργασία μέσω βιβλιογραφικής ανασκόπησης πρωτογενών και δευτερογενών πηγών, θα γίνει προσπάθεια ώστε να αποδειχθεί ώστε αποδειχθεί η σύνδεση της Ελληνογαλλικής Αμυντικής Συμφωνίας με την ΚΕΠΑΑ, στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου. Σκοπός είναι, μέσω της ανάλυσης της Ελληνογαλλικής Αμυντικής Συμφωνίας, να μελετηθεί αρχικά η σύνδεση αυτής με την ιστορική διαδικασία της ενοποίησης στους τομείς της ασφάλειας και της άμυνας, με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Άμυνας καθώς και με όσα οι θεσμοί της Ε.Ε. πρεσβεύουν με απώτερο στόχο να μελετηθεί ο τρόπος με τον οποίο η συγκεκριμένη Συμφωνία αποτελεί το κατάλληλο πλαίσιο υλοποίησης της ΚΕΠΑΑ

στην περιοχή, η οποία αποτελεί ένα σημαντικό θύλακα για την Ευρώπη και τη Μεσόγειο. Είναι επιπλέον σαφές ότι μετά την μεταναστευτική και την ενεργειακή κρίση (λόγω της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία), η περιοχή αποτελεί ένα πεδίο το οποίο θα απασχολήσει τόσο τα κράτη της περιοχής όσο και τον υπόλοιπο κόσμο.

Εξετάζοντας το ζήτημα υπό τη σκοπιά του θεσμικού νεοφιλελευθερισμού, καθίσταται σαφές ότι η Ελλάδα και η Γαλλία, μαζί με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ε.Ε., οφείλουν να δρουν ως κύριοι δρώντες στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου. Με γνώμονα τις δημοκρατικές αρχές που πρεσβεύουν, οφείλουν να εργαστούν προς την επίτευξη της ολοκλήρωσης της ΚΕΠΑΑ, καθώς η διαφύλαξη της ειρήνης και της ασφάλειας στην περιοχή είναι τελικά προς όφελός τους. Εξάλλου, οι διεθνείς οργανισμοί και τα διεθνή καθεστάτα υπάρχουν στην περιοχή και δρουν με σκοπό απλά τον περιορισμό της διεθνούς ανασφάλειας και της αναρχίας στην περιοχή, ενώ ταυτόχρονα ευνοούν τη δημιουργία ενώσεων κρατών και συμμαχιών. (Ηρακλειδής, 2015). Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τις κύριες θέσεις του νεοφιλελευθερισμού, η συνθετότητα (στα όρια της αναρχίας) της διεθνούς κοινωνίας αντανακλάται και στην ευρύτερη περιοχή όπου συνυπάρχουν γεωπολιτικά και οικονομικά ζητήματα, κράτη με ασταθή πολιτικά καθεστάτα, κράτη με χρονίζοντες εμφυλίους πολέμους, τρομοκρατικές οργανώσεις και κράτη που επιθυμούν την αύξηση της ισχύος τους και τη μετατροπή τους σε κράτη-ρυθμιστές, κυρίως στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου (Kennedy, 1992).

Στο πλαίσιο της εργασίας, στο Πρώτο Κεφάλαιο θα αναλυθούν οι δράσεις των κρατών-μελών και των οργάνων της Ε.Ε. μέσα από την ίδια την ιστορία της Ένωσης ενώ θα μελετηθούν με βάση την υλοποίηση της ΚΕΠΑΑ, εξειδικευμένη για την περιοχή της Μεσογείου. Η ανάλυση αυτή θα βασιστεί σε ιστορικά στοιχεία, όπως αυτά παρουσιάζονται τόσο από τη βιβλιογραφία όσο και από τους επίσημους θεσμούς της Ε.Ε., μέσω μίας πολυμεταβλητής διαδρομής η οποία θα καταλήξει στην Ελληνογαλλική Αμυντική Συμφωνία και πως αυτή αποτελεί μία εφαρμογή των θέσεων της Ε.Ε. για την περιοχή γύρω από τη Μεσόγειο.

Στο Δεύτερο Κεφάλαιο θα γίνει ανάλυση της Ελληνογαλλικής Αμυντικής Συμφωνίας, η οποία αποτέλεσε μία σημαντική κίνηση για τα δύο κράτη αλλά και για την Ε.Ε. σε βάθος χρόνου. Μέσω αυτής ενισχύθηκε η στρατιωτική διπλωματία και η συνδυασμένη πίεση που μπορούν πλέον να ασκήσουν τα δύο κράτη όταν διαπραγματεύονται με εταίρους στην περιοχή. Επιπλέον ενισχύθηκαν συνδυαστικά οι στρατιωτικές αμυντικές δυνατότητες των δύο κρατών, καθώς η Γαλλία, ως η μεγαλύτερη στρατιωτική δύναμη της Ένωσης, είναι πρόθυμη να ενώσει τις δυνάμεις της με την Ελλάδα, τη χώρα με την πλέον στρατηγική θέση για την Ε.Ε., τις μεγαλύτερες δαπάνες για την άμυνα στον Οργανισμό Βορειοατλαντικού Συμφώνου (North Atlantic Treaty Organization NATO) για το 2022 και η οποία στα επόμενα χρόνια θα διαθέτει εκσυγχρονισμένες

και ισχυρές Ένοπλες Δυνάμεις με σκοπό την στήριξη της Κοινής Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας.

Σκοπός είναι μέσω της ανάλυσης της Συμφωνίας και της σύγκρισης με τις θέσεις της Ε.Ε., να καταλήξω στα Συμπεράσματα που θα περιλαμβάνουν το λόγο για τον οποίο η Ελληνογαλλική Αμυντική Συμφωνία δύναται να αποτελέσει το πλαίσιο για την υλοποίηση της ΚΕΠΑΑ στην Μεσόγειο ενώ θα αναφερθούν και τα βήματα τα οποία θεωρούνται ότι μπορούν να συμβάλλουν προς αυτήν την κατεύθυνση, τόσο από τα δύο κράτη όσο και από τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ε.Ε..

1. Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΕΠΑΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΤΗΣ ΣΤΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ

1.1 Τα πρώτα στάδια της ΚΕΠΠΑ. Η πορεία προς το Σεν Μαλό και την ΕΠΑΑ

Κατά την υπογραφή της ιδρυτικής συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (Ρώμη, 1957), τα συμβαλλόμενα κράτη δεν θεώρησαν σκόπιμο να συμπεριλάβουν σε αυτήν, πιθανή συνεργασία στους τομείς της άμυνας, της ασφάλειας και της εξωτερικής πολιτικής. Αντιθέτως, στο Άρθρο 223 αυτής, αποκλείονται εμμέσως οι συνεργασίες σε θέματα άμυνας και ασφάλειας, τα οποία θεωρούνται «συμφέροντα κρατικής δικαιοδοσίας». (Κοππά, 2016). Με αυτόν τον τρόπο μπήκε και ένα οριστικό τέλος στις προσπάθειες της δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άμυνας του Λεβέν, καθώς, επιπλέον, τα κράτη παρουσίαζαν ισχυρούς ενδοιασμούς σε αυτό που θεωρούσαν παραχώρηση των κυριαρχικών δικαιωμάτων τους. Παρόμοια τύχη είχε το Σχέδιο Fouchet, το οποίο αντιμετωπίστηκε με δυσπιστία από τους εταίρους της Γαλλίας, τόσο λόγω της στάσης του De Gaulle απέναντι στο ΝΑΤΟ, αλλά και λόγω των ενδοιασμών της ίδιας της Γαλλίας στο να περιορίσει την ελευθερία δράσης της στο κομμάτι της ασφάλειας και της άμυνας.

Επιπρόσθετα, στα πλαίσια συμμετοχής τους στην Ένωση, τα κράτη-μέλη έδειξαν την προτίμηση της προσέγγισης του ζητήματος της πολιτικής ολοκλήρωσης ως αποτέλεσμα υλοποίησης θεμάτων «low politics» (π.χ. εμπορικές και οικονομικές σχέσεις), αφήνοντας στην άκρη ζητήματα «high politics» όπως η άμυνα, η κοινή εξωτερική πολιτική και η ασφάλεια. (Ιωακείμης, 2009). Πάνω σε αυτή τη βάση έγιναν και οι πρώτες συμφωνίες της Ένωσης με Τρίτα Μέρη, με εκκίνηση τη συμφωνία σύνδεσης της Κοινότητας με την Ελλάδα (1961). Οι εξωτερικές σχέσεις της Κοινότητας αυτήν την περίοδο ήταν συνυφασμένες με τις εξωτερικές οικονομικές σχέσεις, μέσω των οποίων η Ένωση ασκούσε πολιτική.

Ο συντονισμός της κοινής Άμυνας των Έξι, από τους Leven, Fouchet και De Gaulle, παρόλο που απέτυχε, δημιούργησε το κατάλληλο υπόβαθρο για τη μετέπειτα σύσταση της διαδικασίας της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας (Ε.Π.Σ.). Η Ένωση, έχοντας επιτύχει σε μεγάλο βαθμό την ανάπτυξη Κοινής Αγροτικής και Κοινής Εμπορικής Πολιτικής σε συνδυασμό με τη διεύρυνση που έφερε στους κόλπους της κυρίως την Μεγάλη Βρετανία (μαζί με τις Δανία, Νορβηγία και Ιρλανδία) έστρεψε την προσοχή της στην ευθυγράμμιση των εξωτερικών πολιτικών των κρατών-μελών ώστε να αντιμετωπιστούν τα διεθνή ζητήματα. Εξάλλου οι μνήμες της κρίσης του αμερικανικού οικονομικού μοντέλου, η αποτυχία των Η.Π.Α. στο Βιετνάμ και η άνοδος της Αριστεράς και του αντιαμερικανισμού στην Ευρώπη, σε συνδυασμό με τις προσπάθειες ύφεσης του ψυχρού πολέμου και την Ostpolitik, δημιούργησαν νέες συνθήκες στις

προσπάθειες ισχυροποίησης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Στη συγκεκριμένη ιστορική συγκυρία όμως το Ευρωκοινοβούλιο δεν διαχώριζε την άμυνα από τα πολιτικά και οικονομικά ζητήματα της Κοινότητας, ενώ τα θέματα που άπτονταν του στρατιωτικού ενδιαφέροντος παρέμεναν ως αποκλειστική αρμοδιότητα του NATO (Κοππά, 2016,σελ 46).

Το γενικό –σε σημείο να χαρακτηρίζεται από πολλους ως αόριστο- περιεχόμενο της Ε.Π.Σ., σε συνδυασμό με τον διακυβερνητικό χαρακτήρα και την απουσία των θεσμών κατά τη λήψη αποφάσεων εντός αυτής, της προσέδωσαν αρχικά έναν παράλληλο ρόλο με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Ταυτόχρονα, τα κράτη συνέχιζαν να στηρίζουν εθνικές πολιτικές στην άμυνα και στην ασφάλεια, ενώ και σε περιπτώσεις κρίσεων στις ακτές τις Μεσογείου, (αραβο-ισραηλινοί πόλεμοι) οι Μεγάλες Δυνάμεις της Ευρώπης –κυρίως Γαλλία και Μεγάλη Βρετανία- δρούσαν ατομικά, εξυπηρετώντας ίδια συμφέροντα. Ακόμη και έτσι, η διαμάχη για τον έλεγχο της περιοχής (ειδικά για το Σουέζ και τα Ανατολικά παράλια της Μεσογείου) είχε περάσει από τη διαμάχη μεταξύ Ευρωπαίων-Αιγύπτου-Ισραήλ στο δίπολο Η.Π.Α.-Ρωσία, ενώ οι σχέσεις των μέχρι πρότινος αντιπάλων χαρακτηρίζονταν από ύφεση με στροφή του Νίξον περισσότερο προς της Ρωσία παρά προς την Ευρώπη (Goldschmidt & Boum, 2016).

Τα επόμενα χρόνια, μία σειρά από Κείμενα, ξεκινώντας από τη Δήλωση της Κοπεγχάγης για την Ευρωπαϊκή Ταυτότητα και καταλήγοντας στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (Ε.Ε.Π.), διεύρυναν το πεδίο εφαρμογών της Ε.Π.Σ. και την μετέτρεψαν σε ένα μηχανισμό συντονισμού των εξωτερικών πολιτικών, διατηρώντας τον διακυβερνητικό χαρακτήρα της, όμως εκτός πλαισίου της Κοινότητας (Ιωακειμίδης, 2009). Αρχικά, μέσω της διαμόρφωσης κοινών στόχων εντός πλαισίου Ε.Π.Σ. για μία πληθώρα ζητημάτων, τα κράτη έθεσαν τα θεμέλια για την μετέπειτα στοχοθέτηση κοινής γραμμής στα πλαίσια της εξωτερικής πολιτικής (Ιωακειμίδης, 1993).

Το σημαντικότερο βήμα για τη θέσπιση της «Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας» (ΚΕΠΠΑ) έγινε κατά την υπογραφή της συνθήκης του Μάαστριχτ το 1993 και η οποία ουσιαστικά κατήργησε και την Ε.Ε.Π. για την Ε.Π.Σ.. Ο λόγος της στροφής προς την ΚΕΠΠΑ, ήταν μία σειρά τόσο από εσωτερικά όσο και από εξωτερικά γεγονότα τα οποία οδήγησαν στην ουσιαστική στροφή προς τα θέματα υψηλής πολιτικής. Ο Πόλεμος του Κόλπου, η ενοποίηση της Γερμανίας και το τέλος του Ψυχρού Πολέμου που έθεσαν ερωτήματα σχετικά με τον ρόλο του NATO, καθώς και η κατάρρευση των ανατολικών ολοκληρωτικών καθεστώτων στην Ευρώπη, σε συνδυασμό με τη διαφαινόμενη σταθεροποίηση της εσωτερικής αγοράς της Ένωσης ως ενιαίο σύνολο και την εγκαθίδρυση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ), δημιούργησαν τις συνθήκες για την έναρξη σοβαρών συζητήσεων για την ΚΕΠΠΑ. Καταλύτης όλων των ανωτέρω υπήρξε η μεγάλη κρίση στα Δυτικά Βαλκάνια το 1990 που εμφάνισε τις αδυναμίες της Ένωσης στον τομέα της ασφάλειας. Εξάλλου, το διεθνές στερέωμα

γινόταν όλο και πιο πολύπλοκο με αποτέλεσμα να μην αρκεί η δυνατή οικονομική Ένωση, αλλά να απαιτείται και πολιτική ενοποίηση των κρατών-μελών αλλά και συνεργασία σε θέματα ασφάλειας και άμυνας.

Επιπλέον τα προβλήματα ασφαλείας δεν δημιουργούνταν μόνο λόγω των διαφορών μεταξύ των κρατών αλλά μία σειρά από παράγοντες όπως ο υπερπληθυσμός, η παράνομη εμπορία ανθρώπων, η διεθνής τρομοκρατία και η κλιματική αλλαγή, ενέταξαν στους δρώντες της διεθνούς σκηνής της Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, τις τρομοκρατικές οργανώσεις, διάφορες διεθνείς συνεργασίες κ.α. δημιουργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο ένα πολυσύνθετο περιβάλλον. (Κοππά, 2016).

Η υπογραφή της Συνθήκης της Ε.Ε. (Σ.Ε.Ε.) και η στοχοθέτηση της ΚΕΠΠΑ, εκτός από κοινή γραμμή, δημιούργησε και τρεις «ομάδες κρατών» εντός της Ένωσης. Στην μία πλευρά υπήρχαν τα κράτη που στήριζαν την ανάπτυξη της κοινής ευρωπαϊκής άμυνας (κύριοι εκφραστές ήταν η Γαλλία, η Γερμανία και ο Ευρωπαϊκός Νότος με Ελλάδα, Ιταλία και Ισπανία), ενώ ως υπέρμαχοι της αποκλειστικότητας του ΝΑΤΟ εμφανίζονταν η Μ. Βρετανία, η Ολλανδία και η Πορτογαλία. Τα υπόλοιπα κράτη παρέμεναν ουδέτερα μπροστά στο διαχωρισμό. Διαφορές προέκυπταν και στο κομμάτι της εξουσίας που θα παραχωρούσαν τα κράτη στην Ένωση, με τις Μ. Δυνάμεις Γαλλία και Μ. Βρετανία να συστρατεύονται υπέρ του διακυβερνητικού μοντέλου και τη Γερμανία και τις BENELUX υπέρ του κοινοτικοποιημένου μοντέλου με ολοκληρωμένο πλαίσιο ακόμη και στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής.

Το ζήτημα λύθηκε αρχικά με τη δημιουργία των τριών Πυλώνων, με τον πρώτο να κρατά τον υπερεθνικό χαρακτήρα και τον δεύτερο (ΚΕΠΠΑ) και τον τρίτο να έχουν έναν «ειδικό διακυβερνητικό χαρακτήρα» (Ιωακειμίδης, 2009). Τελικά, με την υπογραφή της Συνθήκης θεμελιώθηκε η κοινή πολιτική σε θέματα ασφάλειας και άμυνας, με διαφορετική όμως φιλοσοφία από τις υπόλοιπες «Κοινές Πολιτικές». (Ιωακειμίδης, 2009). Παράλληλα, μέσω των αποστολών τύπου Petersberg, πέρασαν στην αρμοδιότητα της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) τα επιχειρησιακά καθήκοντα στα πλαίσια της ΚΕΠΠΑ, με σκοπό τη συνεργασία με το ΝΑΤΟ σε κοινές αποστολές (European Combined Joint Task Force – ECJTF) μετά και την υπογραφή της Συμφωνίας Berlin Plus. Με αυτή τη Συμφωνία με το ΝΑΤΟ, λύθηκαν βασικά θέματα επί του πεδίου όπως αυτό των μονίμων υποδομών, καθώς η Ένωση θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει τις νατοϊκές εγκαταστάσεις για επιχειρήσεις.

Εξάλλου, σύμφωνα με το Άρθρο 42, Παρ. 1 της ενοποιημένης απόδοσης της Συνθήκης για την Ε.Ε. «*Η κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας. Εξασφαλίζει στην Ένωση επιχειρησιακή ικανότητα βασισμένη σε μη στρατιωτικά και στρατιωτικά μέσα. Η Ένωση μπορεί να κάνει χρήση των μέσων αυτών σε αποστολές εκτός της Ένωσης προκειμένου να διασφαλίζει τη διατήρηση της ειρήνης, την*

πρόληψη των συγκρούσεων και την ενίσχυση της διεθνούς ασφάλειας, σύμφωνα με τις αρχές του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Η εκτέλεση των καθηκόντων αυτών βασίζεται στα μέσα που παρέχουν τα κράτη μέλη». Ενώ επιπλέον, στο ίδιο Άρθρο στην Παρ. 2 τονίζεται ότι «Η κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας περιλαμβάνει τον προοδευτικό προσδιορισμό κοινής αμυντικής πολιτικής της Ένωσης. Η κοινή αμυντική πολιτική θα οδηγήσει στην κοινή άμυνα όταν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο λάβει σχετική απόφαση με ομοφωνία». Επιπλέον στην ίδια παράγραφο διευκρινίζεται ότι η κοινή άμυνα ορισμένων κρατών-μελών προκύπτει από τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από τη συμμετοχή τους στο NATO, ενώ υπάρχει συμβιβασμός της ευρωπαϊκής με τη νατοϊκή άμυνα. (Ευρωπαϊκή Ένωση, 1992) Στην περίπτωση όμως της Ανατολικής Μεσογείου, η ταυτόχρονη συμμετοχή σε επιχειρήσεις, νατοϊκών και ευρωπαϊκών δυνάμεων δημιούργησε ζητήματα.

Την ίδια περίοδο το Κυπριακό ζήτημα και οι βλέψεις της Τουρκίας ώστε να μην μετατραπεί η ασφάλεια της περιοχής σε ευρωπαϊκό (από νατοϊκό) ζήτημα, δημιούργησαν ένα αδιέξοδο. Ουσιαστικά, η Τουρκία μπλόκαρε τη συμμετοχή της Κύπρου και άρα της Ε.Ε. σε οποιαδήποτε αποστολή του NATO, ενώ ως απάντηση η Κύπρος μπλόκαρε την εμπλοκή της Τουρκίας (και τελικά του NATO) σε δραστηριότητες της Ε.Ε. και του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Ασφαλείας. (Κοππά, 2016). Πλέον όμως ήταν ξεκάθαρο, ότι η εξωτερική πολιτική ήταν άμεσα συνυφασμένη με την στρατηγική και η αξιοπιστία στον αμυντικό τομέα με την ύπαρξη τακτικού στρατού.

Αυτό εξάλλου περιγράφεται και στο Άρθρο 42 Παρ. 3 της Σ.Ε.Ε., όπου και γίνεται αναφορά στη δέσμευση για βελτίωση των στρατιωτικών δυνατοτήτων. Τέλος, στις Παραγράφους 6 και 7 γίνεται αναφορά στη θεσμοθέτηση της Μόνιμης Διαρθρωμένης Συνεργασίας (Permanent Structured Cooperation – PESCO) από τα κράτη που διαθέτουν τις υψηλότερες στρατιωτικές δυνατότητες και στην υποχρέωση των κρατών μελών να παρέμβουν όταν κάποιο κράτος μέλος δεχτεί επίθεση στο έδαφός του. Οι δεσμεύσεις που προκύπτουν από το Άρθρο αυτό είναι πάντοτε σε σύμπλευση με τις δεσμεύσεις στα πλαίσια της συμμετοχής στο NATO. Στα παραπάνω άρθρα, όπως θα αναλυθεί στο επόμενο Κεφάλαιο, βασίστηκε και η Ελληνογαλλική Αμυντική Συμφωνία. Τέλος, σημαντικό κομμάτι της Σ.Ε.Ε. αποτελεί το Άρθρο 46 σύμφωνα με το οποίο όποιο τα κράτη που επιθυμούν να συμμετάσχουν στη PESCO και πληρούν τις προϋποθέσεις, θα γνωστοποιούν την επιθυμία του στο Συμβούλιο το οποίο θα αποφασίζει εντός τριών μηνών με ειδική πλειοψηφία με θετική ή αρνητική εισήγηση, ενώ μεταγενέστερα μπορεί οποιοδήποτε κράτος το θελήσει, να συμμετέχει στη συνεργασία. Το πρώτο βήμα της ενοποίησης είχε γίνει, ενώ συμπληρώθηκε το 2004 με τη θέσπιση των Battlegroups, εξέλιξη των τακτικών μονάδων που προβλεπόταν από τη Σ.Ε.Ε.. (Κοππά, 2016)

Αναφορικά με τον σκοπό της ΚΕΠΠΑ, αυτός συνοψίζεται σε πέντε κύριες κατηγορίες: προάσπιση των κοινών αξιών, της ακεραιότητας και των συμφερόντων της Ένωσης. Ενίσχυση όλων των μορφών ασφαλείας της Ένωσης. Διαφύλαξη της διεθνούς ασφαλείας και ειρήνης με βάση τις αρχές που διατυπώνει ο «Καταστατικός Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών, της Τελικής Πράξης του Ελσίνκι και τους στόχους της Χάρτας των Παρισίων συμπεριλαμβανομένων αυτών για τα εξωτερικά σύνορα. Προάσπιση της συνεργασίας σε διεθνές επίπεδο και ανάπτυξη και εγκαθίδρυση του κράτους δικαίου, της δημοκρατίας και του σεβασμού των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των ελευθεριών (Ιωακειμίδης, 2009).

Σε αυτό το πλαίσιο έγινε ένα από τα σημαντικότερα βήματα στην εγκαθίδρυση της ευρωπαϊκής άμυνας με πρωτοβουλία της Ελλάδας, όταν με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ για πρώτη φορά υπήρξε αναφορά σε εξωτερικά σύνορα της Ευρώπης και στη διαφύλαξη αυτών. Σκοπός της χώρας μας ήταν η μετατροπή της διαμάχης με την Τουρκία (η οποία ήταν κράτος-μέλος της συμμαχίας του ΝΑΤΟ) σε διαμάχη Τουρκίας – Ε.Ε..

Όσον αφορά τα μέσα για την υλοποίηση της ΚΕΠΠΑ αυτά καθορίζονται εν μέρει από το διακυβερνητικό χαρακτήρα της ΚΕΠΠΑ. Αυτά συμπεριλαμβάνουν κοινές δράσεις, θέσεις και στρατηγικές και συνεργασία επί τακτικής βάσεως για τα κράτη-μέλη της Ένωσης. Οι κοινές στρατηγικές που είναι και οι σημαντικότερες επί του πεδίου, καθορίζονται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και εφαρμόζονται σε όλους τους τομείς στους οποίους τα κράτη έχουν κοινά συμφέροντα.

Επιπρόσθετα, με την Συνθήκη του Άμστερνταμ, διαμορφώθηκε το πλαίσιο για την κοινή άμυνα και τις κοινές πολιτικές τουλάχιστον στο επίπεδο της διαχείρισης κρίσεων. Σημαντικό βήμα ήταν και η πρόβλεψη για μελλοντική κοινή αμυντική πολιτική. Επιπρόσθετα το Συμβούλιο πλέον θα μπορεί να καθορίσει κοινή άμυνα αποδεκτή από τα κράτη με βάση τα Συντάγματά τους. Τέλος ενσωματώθηκαν στη Συνθήκη οι αποστολές τύπου Petersberg, που έπαιζαν ήδη καθοριστικό ρόλο επί του πεδίου. Βέβαια από τη στιγμή που δεν υπήρξε άμεση διάθεση στρατιωτικών δυνάμεων στην Ε.Ε., οι ανωτέρω ρυθμίσεις είχαν μόνο θεωρητικό χαρακτήρα.

Μία επιπλέον καινοτομία που εισήγαγε η Συνθήκη του Άμστερνταμ στον τομέα της άμυνας και της ασφαλείας ήταν οι κοινές στρατηγικές ως εργαλείο της εξωτερικής πολιτικής της Ε.Ε.. Τον Μάιο του 1999, η Ένωση υιοθέτησε τρεις κοινές στρατηγικές μεταξύ των οποίων η μία αφορούσε τη Μεσόγειο. Τελικά όμως οι κοινές στρατηγικές παρέμειναν σε θεωρητικό επίπεδο, δεν οδήγησαν σε κοινές δράσεις, ενώ κατέστησαν σαφή την ανάγκη για συμπληρωματικότητα και συνεκτικότητα στις πολιτικές.

Την ίδια εποχή με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, η Γαλλία με τη Μεγάλη Βρετανία (η οποία παρουσίαζε εκείνη την περίοδο μία φιλοευρωπαϊκή στάση), συναντήθηκαν στο Σεν Μαλό, με σκοπό τη συνεργασία για την ολοκλήρωση στον τομέα της ευρωπαϊκής άμυνας. Η Διακήρυξη

του Σεν Μαλό που υπέγραψαν, ουσιαστικά αποτέλεσε – χωρίς να υπάρχει διάθεση υπονόμευσης των δράσεων που ήδη έλαβαν χώρα και των Συνθηκών που ίσχυαν- τη σημαντικότερη δράση στον τομέα της άμυνας και της ασφάλειας, μεταξύ κρατών – εταίρων της Ε.Ε. ενώ οδήγησε σε μία εκ νέου έναρξη μίας νέας σειράς συζητήσεων εντός Ε.Ε., λόγω κυρίως των πρωτότυπων Άρθρων που περιελάμβανε. Έτσι, για πρώτη φορά αναφέρεται η ανάγκη για την απόκτηση αξιόπιστων στρατιωτικών δυνάμεων, η ανάγκη για αυτονομία δράσης σε θέματα κυρίως άμυνας και ασφάλειας και η οριοθέτηση συγκεκριμένης –αυτόνομης- στρατηγικής στον τομέα της άμυνας και της ασφάλειας (Ντάλης Σ. , 2021).

Η συγκεκριμένη Διακήρυξη αποτέλεσε και μία σύγκλιση μεταξύ των δύο μεγαλύτερων στρατιωτικών δυνάμεων της Ένωσης για εκείνη την εποχή, καθώς η Μ. Βρετανία του Τ. Μπλέρ, για πρώτη μετά την απόρριψη της ευρωπαϊκής στρατιωτικής παρουσίας στο διεθνές στερέωμα, προωθούσε την ύπαρξη μίας συνεργατικής στρατιωτικής προσπάθειας εκτός πλαισίου NATO. Βέβαια, το ίδιο το NATO στην σύνοδο κορυφής στην Ουάσινγκτον (Απρίλιος 1999) χαιρέτισε την αγγλο- γαλλική συμφωνία, ενώ τα μέλη της αμυντικής συμμαχίας έδωσαν την ώθηση για περαιτέρω ανάπτυξη και συσώρευση της κοινής ευρωπαϊκής άμυνας. (Χριστοδουλίδης, 2009) Όπως θα αναλυθεί στο επόμενο Κεφάλαιο, η Ελληνογαλλική Αμυντική Συμφωνία, επικεντρωμένη στο κομμάτι της Μεσογείου, εμφανίζει πολλά κοινά χαρακτηριστικά με τη Συμφωνία του Σεν Μελό, ενώ ο σκοπός ουσιαστικά είναι παρόμοιος.

Λίγες μέρες μετά το Σεν Μαλό, ο κ. Romano Prodi, ως Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, δήλωνε ότι η Ευρώπη είναι έτοιμη για κοινό στρατό καθώς μετά την επίτευξη κοινής εξωτερικής πολιτικής, το επόμενο βήμα ήταν η κοινή ασφάλεια και η κοινή άμυνα. Φυσικά κάποια από τα κράτη μέλη αναμενόταν να αυτό- εξαιρεθούν από την όλη διαδικασία. Βέβαια τα κράτη αυτά θα έπρεπε, σύμφωνα με τον R. Prodi αργά ή γρήγορα να συμμετάσχουν, αλλιώς, αργά ή γρήγορα η περιθωριοποίησή τους θα επερχόταν αργά ή γρήγορα (BBC NEWS team, 1999).

Με την Επιτροπή να στηρίζει την αγγλο- γαλλική συμφωνία, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενσωμάτωσε τη Διακήρυξη του Σεν Μαλό στο Ελσίνκι (Δεκέμβριος 1999), δημιουργώντας την Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ). Η συγκεκριμένη Συμφωνία αποτέλεσε και την κινητήριο δύναμη για τις μετέπειτα αποστολές της Ε.Ε. σε Μέση Ανατολή, Βαλκάνια και Αφρική, κάποιες από τις οποίες διατηρεί μέχρι και σήμερα.

Η Διακήρυξη του Σεν Μαλό αλλά και τα δύσκολα από οικονομικής απόψεως χρόνια που ακολούθησαν, οδήγησαν στην υπογραφή μίας νέας Συμφωνίας μεταξύ Γαλλίας και Μ. Βρετανίας το 2010, κρατώντας ζωντανή την αρχική Συμφωνία. Τα επόμενα χρόνια, η αλλαγή πλεύσης της Μ. Βρετανίας με την αύξηση των φωνών υπέρ του BREXIT και οι κυβερνήσεις λαϊκιστών που ακολούθησαν, συνδυάστηκε με τις αλληπάλληλες κρίσεις (οικονομική, μεταναστευτική) που

βίωσαν σε μεγαλύτερο βαθμό τα κράτη της Νότιας Ευρώπης. Με την απόσταση που κρατούσε η Μ. Βρετανία και μετά την 11^η Σεπτεμβρίου και την κατακόρυφη αύξηση της διεθνούς τρομοκρατίας και του διεθνούς εγκλήματος στη Μέση Ανατολή, στην Κεντρική και Βόρεια Αφρική και στην λεκάνη της Μεσογείου, υπήρξε μία στροφή σε δράσεις εντός της Ε.Ε. με γνώμονα την ταχύτερη ολοκλήρωση στον τομέα της άμυνας και της ασφάλειας καθώς μετέφεραν το ενδιαφέρον της διεθνούς κοινότητας στις περιοχές γύρω από τη Μεσογειακή λεκάνη. Έτσι σιγά σιγά, επανήλθε (επίσημως στη Λισαβόνα) και το «Κοινή» το οποίο είχε εκλείψει σταδιακά από την ΕΠΑΑ (Κοπά, 2016).

1.2 Το παρόν και το μέλλον της ΚΕΠΑΑ

Η Διακήρυξη του Σεν Μαλό αποτέλεσε την πρώτη αποτύπωση μεταξύ κρατών- μελών των Άρθρων της Σ.Ε.Ε. που αναφέρονταν στην κοινή άμυνα της Ε.Ε.. Ακολούθησε η Συνθήκη της Νίκαιας όπου αν και έγιναν λίγες αλλαγές σε σχέση με τις προηγούμενες Συνθήκες, το σημαντικότερο ήταν ότι τέθηκαν οι βάσεις για τις μετέπειτα αποστολές της Ε.Ε. σε Βαλκάνια, Μέση Ανατολή κ.α.. Η Ε.Ε. ήδη από το 1999 με τις αποφάσεις του Συμβουλίου σε Κολωνία και Ελσίνκι είχε δημιουργήσει το έδαφος για τη διεξαγωγή επιχειρήσεων υπό ευρωπαϊκή διοίκηση, όταν και όποτε το ΝΑΤΟ αποφάσιζε να μην συμμετέχει ως ολόκληρο. Στο Ελσίνκι ελήφθη επίσης η απόφαση για τη δημιουργία μίας δύναμης ταχείας αντίδρασης καθώς όπως τόνιζε, *η Ένωση πρέπει να έχει την ικανότητα να δρα αυτόνομα, με χρήση στρατιωτικών δυνάμεων*. Φυσικά, ελλείπει ενιαίας και κεντρικής επιχειρησιακής διοίκησης που θα ορίζει τη συγκεκριμένη στρατηγική, τους στόχους και τους σκοπούς, κάθε προσπάθεια για δημιουργία τακτικού στρατού είναι καταδικασμένη να αποτύχει. Εκτός εάν φυσικά η προσπάθεια περιορίζεται σε αποστολές τύπου Petersberg. Σε αυτό το πλαίσιο μετά το Λάακεν (2001), δημιουργήθηκε μία Δύναμη Ταχείας Αντίδρασης περίπου 60.000 στρατιωτών, με σκοπό την παρουσία της Ε.Ε. όπου διακυβευόνταν τα συμφέροντά της. Αξίζει να σημειωθεί ότι αυτές οι δυνάμεις ανήκουν στους εθνικούς στρατούς και δεν αποτελούν ευρωπαϊκό τακτικό στρατό. (Ιωακειμίδης, 2009).

Επιπρόσθετα, το οικοδόμημα της ευρωπαϊκής άμυνας έχει διακυβερνητικό χαρακτήρα. Το Συμβούλιο θα λαμβάνει όλες τις αποφάσεις με ομοφωνία, ενώ η Επιτροπή και το Κοινοβούλιο δεν συμμετέχουν σε οποιεσδήποτε αποφάσεις, παρόλο που στην ενοποιημένη Σ.Ε.Ε. αυτές λαμβάνονται στα πλαίσια της ΚΕΠΑΑ και των ρυθμίσεων που αυτή εμπεριέχει. Γίνεται σε αυτό το σημείο σαφής η προσπάθεια των κρατών – μελών να διατηρήσουν σε διακυβερνητικό επίπεδο τη διαδικασία.

Τέσσερα χρόνια μετά το Ελσίνκι, ήρθε η στιγμή για την πρώτη αποστολή της Ε.Ε. και μάλιστα στα Βαλκάνια, όταν ανέλαβε τη συνέχιση της επιχείρησης «Allied Harmony» του ΝΑΤΟ

στην Π.Γ.Δ.Μ. (νυν Βόρεια Μακεδονία), με την επιχείρηση «Concordia». Με αφετηρία την Concordia τα στρατεύματα των ευρωπαϊκών κρατών αποκτούν σιγά σιγά την απαιτούμενη τεχνογνωσία και εμπειρία επί του πεδίου (σε θέματα συνεργασίας, υποστήριξης, τακτικών κ.α.) αλλά το ζήτημα της έλλειψης κεντρικού στρατηγικού σχεδιασμού και ενιαίου πλάνου δράσης παρέμενε.

Λίγες ημέρες μετά, ξεκινά η επέμβαση των Η.Π.Α. στο Ιράκ, μία επιχείρηση που αποτέλεσε μία ισχυρή δοκιμασία για την ενότητα εντός της Ένωσης. Οι Η.Π.Α. ξεκίνησαν την επίθεση χωρίς να υπάρχει απόφαση του Σ.Α. του Ο.Η.Ε., έχοντας στο πλευρό τους κάποια από τα κράτη – μέλη της Ε.Ε. με χαρακτηριστικότερη την Μ. Βρετανία. Αντίθετες με την επιχείρηση ήταν η Γαλλία και η Γερμανία. Σε μία πρώτη ανάγνωση, οι δύο σύμμαχοι του Σεν Μαλό βρέθηκαν απέναντι, σε μία τόσο μεγάλη επιχείρηση. Έγινε σαφές λοιπόν ότι ελλείπει κεντρικού σχεδιασμού και στρατηγικής, μπορούν να δημιουργηθούν ζητήματα τα οποία να θέσουν σε κίνδυνο το οικοδόμημα της ΚΕΠΑΑ. Τα κράτη – μέλη της Ένωσης όμως, επέδειξαν εξαιρετικά ανταντακλαστικά καλώντας τον Ύπατο Εκπρόσωπο για την ΚΕΠΠΑ, να διαμορφώσει μία Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφαλείας, η οποία και υιοθετήθηκε τον Δεκέμβριο του 2003. (Κοππά, 2016)

Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφαλείας (Ε.Σ.Α.) αποτελεί το πρώτο κείμενο που περιλαμβάνει μία συλλογική στρατηγική που αφορά την ασφάλεια της Ε.Ε. Επιπρόσθετα, σε αυτήν περιλαμβάνονται οι κύριες απειλές της ασφάλειας καθώς και οι συνέπειες αυτών στις πολιτικές της Ε.Ε. Έτσι, οι απειλές που ξεχωρίζει η Ε.Σ.Α. είναι «*η τρομοκρατία, οι περιφερειακές συγκρούσεις, τα failed states, η διάδοση όπλων μαζικής καταστροφής και το οργανωμένο έγκλημα*». Στο κείμενο, η Ε.Ε. παρουσιάζεται ως «*μία δύναμη που ενδιαφέρεται για τη βελτίωση και τη διατήρηση της ισχύουσας διεθνούς τάξης*». Βέβαια, στο αρχικό κείμενο η Ρωσία εμφανίζεται ως ο αμέσως επόμενος, μετά τις Η.Π.Α., στρατηγικός εταίρος γεγονός που σήμερα έχει μεταβληθεί.

Το 2009, σε μία αποτίμηση της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφαλείας, στη Δήλωση του εμπνευστή της, J. Solana, αναγνωρίστηκε αφενός η πρόοδος που έχει επιδείξει η Ε.Ε. σε θέματα ασφαλείας και άμυνας, αφετέρου τονίστηκε η ανάγκη για τη σύμπραξη των κυβερνήσεων των κρατών-μελών με σκοπό την μεγιστοποίηση των δυνατοτήτων της Ένωσης για την επίτευξη της ειρήνης. Σε αυτό το πλαίσιο, στη Δήλωση έγινε και μία νέα ανάλυση των απειλών που υπήρχαν στο αρχικό κείμενο, τονίζοντας την ανάγκη για προστασία από την τρομοκρατία και το οργανωμένο έγκλημα, με μέτρα οικοδόμησης σχέσεων με τα κράτη που βρίσκονται τόσο στα νότια σύνορα της Ε.Ε., όσο και στην Μέση Ανατολή ενώ και η συνεργασία με τον Αραβικό Σύνδεσμο, την Παλαιστινιακή Αρχή και το Ισραήλ, βρέθηκαν στο επίκεντρο. Τέλος, σημαντικό μέρος της Δήλωσης αποτέλεσε και η ενεργειακή ασφάλεια, η οποία εισάγεται για πρώτη φορά, καθώς τη συγκεκριμένη περίοδο η εξάρτηση της Ένωσης από τρίτα κράτη, σε πετρέλαιο και

φυσικό αέριο, έφτανε το 75%. Ένα μεγάλο μέρος αυτών προέρχονταν από τη Ρωσία. Σήμερα, μετά της εισβολή της τελευταίας στην Ουκρανία, η ανάγκη εύρεσης εναλλακτικών πηγών (από κράτη της Μέσης Ανατολής διαμέσου της Μεσογείου και αγωγών, εξόρυξη στη Μεσόγειο, αύξηση εισαγωγών από κράτη της Βορείου Αφρικής) έχουν φέρει στο επίκεντρο τη Μεσόγειο θάλασσα και την ανάγκη περεταίρω προστασίας της περιοχής (General Secretariat of the Council, 2009).

Έναν χρόνο μετά την καθιέρωση της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφαλείας, στην καρδιά ενός κράτους – μέλους της Ε.Ε., της Ισπανίας, ένα τρομοκρατικό χτύπημα κατέδειξε την ανάγκη επαναπροσδιορισμού της απειλής, τόσο ως προς την έννοιά της όσο και ως προς τον τρόπο αντιμετώπισης των νέων μορφών που είχε αποκτήσει ήδη από τον Σεπτέμβριο του 2001. Για αυτόν τον λόγο, το 2004 εισήχθη η έννοια της αλληλεγγύης σε περίπτωση τρομοκρατικού χτυπήματος σε κράτος – μέλος. Σε θεωρητικό επίπεδο, η στόχευση της ασφάλειας και της άμυνας της Ε.Ε., πλησίασε σε μορφή αυτήν του NATO χωρίς ωστόσο στην πράξη να δικαιολογείται η παρομοίωση αυτή. Αυτό βέβαια δεν απέτρεψε τους ριζοσπαστικοποιημένους ισλαμιστές φονταμενταλιστές να χτυπήσουν το Λονδίνο το 2005, γεγονός που δημιούργησε την ανάγκη για άμεση λήψη μέτρων στην πράξη, ακόμη και εντός των κρατών- μελών της Ένωσης, παρόλο που τα κράτη ήδη είχαν δημιουργήσει τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Άμυνας (ΕΟΑ). (Κοππά, 2016)

Όπως ήδη αναφέρθηκε, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας ιδρύθηκε το 2004 και υπόκειται στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Σκοπός του είναι η υποστήριξη των κρατών μελών της Ε.Ε. στην προσπάθειά του σαν βελτιώσουν τις αμυντικές δυνατότητές τους. Τα ίδια τα κράτη χρηματοδοτούν τον προϋπολογισμό του Οργανισμού, ενώ τα ίδια αποφασίζουν σε ποιες από τις δράσεις του θα συμμετέχουν. Εξάλλου, τα εξοπλιστικά προγράμματα αποτέλεσαν και αποτελούν μέχρι σήμερα, σημαντικό κομμάτι το οποίο συνδέεται με την ΚΕΠΑΑ. Τελικά ο ίδιος ο οργανισμός κινείται σε ένα συγκεκριμένο στρατηγικό πλαίσιο ενώ κυμαίνεται μεταξύ τεσσάρων στρατηγικών του Συμβουλίου: την ανάπτυξη στρατιωτικών δυνατοτήτων, την Ευρωπαϊκή Αμυντική Έρευνα και Τεχνολογία, την Ευρωπαϊκή Αμυντική Τεχνολογική και Βιομηχανική Βάση και της Ευρωπαϊκή Συνεργασία Εξοπλισμών. Σήμερα ο Οργανισμός δεν έχει εξελίξει τις δυνατότητες του, στο μέτρο το οποίο θα ήθελαν όσοι επιθυμούν την ολοκλήρωση στα πλαίσια της ΚΕΠΑΑ.

Την ίδια χρονιά, το Συμβούλιο δημιούργησε τον ATHENA, έναν μηχανισμό ο οποίος χρησιμοποιείται για τη διαχείριση των κοινών εξόδων και που αφορούν επιχειρήσεις αμυντικού ή στρατιωτικού χαρακτήρα. Στη χρηματοδότηση του ATHENA συμμετέχουν όλα τα κράτη -πλην της Δανίας η οποία απέχει από το στρατιωτικό σκέλος- με βάση το Α.Ε.Π. τους. Τον Ιούνιο του 2022, σε Δημοψήφισμα που έγινε στη Δανία, αποφασίστηκε τελικά η σταδιακή συμμετοχή της χώρας και στο στρατιωτικό σκέλος της ΚΕΠΑΑ και στις υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτήν.

Αξίζει να σημειωθεί ότι σήμερα, ο μηχανισμός ATHENA χρηματοδοτεί έξι αποστολές της Ε.Ε.¹ ενώ στο παρελθόν έχει χρηματοδοτήσει άλλες επτά² δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο μία βάση για την στήριξη του κοινού αμυντικού προϋπολογισμού.

Τον Δεκέμβριο του 2004, η Ε.Ε. αντικατέστησε την επιχείρηση του ΝΑΤΟ, «SFOR» στη Βοσνία- Ερζεγοβίνη με την επιχείρηση «EUFOR ALTHEA». Στη συγκεκριμένη επιχείρηση βέβαια υπήρξαν διαφωνίες καθώς ο DSACEUR (ο Αναπληρωτής Διοικητής Συμμαχικών Δυνάμεων στην Ευρώπη) αποτέλεσε και διοικητή της ευρωπαϊκής δύναμης. Βέβαια αποτέλεσε και χαρακτηριστικό παράδειγμα ότι η Ε.Ε. και το ΝΑΤΟ μπορούν να συνυπάρχουν, να συνεργάζονται και να επιχειρούν συμπληρωματικά. Εξάλλου το ΝΑΤΟ εκτός από τις Η.Π.Α. και τον Καναδά, αποτελείται από ευρωπαϊκά κράτη, τα οποία είτε είναι μέλη της Ε.Ε. είτε είναι εν δυνάμει μέλη αυτής.

Περί τα τέλη του 2009, τα κράτη- μέλη της Ε.Ε. υπέγραψαν στη Λισαβόνα την ομώνυμη Συνθήκη. Σε αυτήν προβλεπόταν η συγχώνευση της θέσης του Ύπατου Εκπροσώπου της ΚΕΠΑΑ και του Επιτρόπου Εξωτερικών Σχέσεων, δημιουργώντας τη θέση του Ύπατου Εκπροσώπου της Ένωσης για Θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Ασφάλειας. Επιπλέον αποφασίστηκε η ενεργοποίηση της «Μόνιμης Διαρθρωμένης Συνεργασίας» (PeSCo). Η μεγαλύτερη όμως συμβολή της Συνθήκης ήταν η καθιέρωση της ρήτρας αλληλεγγύης και της αμοιβαίας άμυνας με βάση την οποία, ένα κράτος της Ένωσης μετά από μία ανθρωπογενή καταστροφή ή τρομοκρατική επίθεση μπορεί μέσω των πολιτικών αρχών του να αιτηθεί βοήθεια από τα υπόλοιπα κράτη- μέλη, ενώ αυτά οφείλουν να του παράσχουν βοήθεια υπό ορισμένες προϋποθέσεις (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2016). Ουσιαστικά η Συνθήκη της Λισαβόνας απέδωσε ξεχωριστό κομμάτι, το Τμήμα 2 στην Ενοποιημένη Σ.Ε.Ε. και Σ.Λ.Ε., για την πολιτική άμυνας και ασφάλειας, καθιστώντας την αναπόσπαστο κομμάτι της ΚΕΠΑΑ, όπως συμβολικά μετονόμασε την ΕΠΑΑ του Ελσίνκι και η οποία αποτελεί μέρος της ΚΕΠΠΑ. (Nugent, 2012)

Μία σημαντική ευκαιρία για την εξέλιξη της ΚΕΠΑΑ, ήταν η κρίση στη Λιβύη το 2011. Οι Η.Π.Α. εμφανίστηκαν απρόθυμες να επέμβουν στην περιοχή και ειδικά σε ένα μουσουλμανικό κράτος ενώ η ένταση της σύγκρουσης ήταν μεσαίου επιπέδου και στη νότια γειτονιά της Ε.Ε.. Παρόλα αυτά, η απροθυμία της Ύπατης Εκπροσώπου, οι διαφωνίες μεταξύ των κρατών (και κυρίως της Γερμανίας) αλλά και οι σοβαρότατες ελλείψεις σε επίπεδο δομών, δυνατοτήτων και

¹ EUFOR ALTHEA (Bosnia Herzegovina), EUNAVFOR ATALANTA (Horn of Africa), EUTM SOMALIA, EUTM MALI ,EUTM RCA, EUNAVFOR MED IRINI

² AMIS 2 (Sudan) (July 2005 - December 2007), EUFOR RD CONGO (June - November 2006), EUFOR TCHAD RCA (January 2008 - March 2009), EUFOR Libya (April - November 2011), EUFOR RCA (February 2014 - March 2015), EUMAM RCA (January 2015 - July 2016), EUNAVFOR MED SOPHIA (15 May 2015 - 31 March 2020)

υποδομών οδήγησαν σε μία αγγλο-γαλλική επιχείρηση στην οποία χρησιμοποιήθηκαν υποδομές του NATO.

Στη συγκεκριμένη επιχείρηση τα κράτη απέδειξαν ότι απείχαν πολύ από την πλήρη ενοποίηση στον τομέα της άμυνας και της ασφάλειας καθώς πρόταξαν το εθνικό συμφέρον (σχέσεις με Λιβύη, κρίση στην ευρωζώνη) μπροστά σε μία πυριτιδαποθήκη έτοιμη να εκραγεί στη γειτονιά της Ευρώπης. Παρόλα αυτά, στο Άρθρο 44 της Συνθήκης της Λισαβόνας προβλέπεται η ανάληψη μίας επιχείρησης από ομάδα κρατών της Ένωσης και η ένταξη αυτής στον μανδύα της ΚΕΠΑΑ. Το συγκεκριμένο Άρθρο αποτελεί και μία βάση για την ελληνογαλλική Αμυντική Συμφωνία, όπως θα αναλυθεί σε επόμενο κεφάλαιο.

Από εκείνη την περίοδο και έπειτα, οι Η.Π.Α. έστρεφαν όλο και περισσότερο το ενδιαφέρον τους προς την Ανατολική Ασία και τον Ειρηνικό. Η πολιτική αυτή ξεκίνησε επί προεδρίας Μπ. Ομπάμα σε μία στροφή της εξωτερικής πολιτικής των Η.Π.Α. που ονομάστηκε “pivot to Asia” (Birgbauer, 2022). Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα υλοποίησης αυτής ήταν όταν οι Δημοκρατικοί ανέλαβαν ξανά την Προεδρία με τον Τζ. Μπάιντεν που μαζί με την Αυστραλία και τη Μ. Βρετανία (που είχε βγει εντωμεταξύ από την Ε.Ε.) υπέγραψαν τη Συμφωνία που είναι γνωστή ως AUKUS. Βέβαια η εξέλιξη της ιστορίας δεν έδειξε να τους δικαιώνει προς το παρόν καθώς η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, οι συνεχείς προσπάθειες επηρεασμού των εσωτερικών των κρατών στα Δυτικά Βαλκάνια (κυρίως της Σερβίας και του Κοσόβου), η αδιάλλακτη στάση της Τουρκίας στη Συρία καθώς και η συνέχιση του μεταναστευτικού ζητήματος που συνδέεται άμεσα με την αύξηση της τρομοκρατίας, οδήγησε τις Η.Π.Α. σε μία προσωρινή αναδίπλωση των σχεδίων τους.

Τα προβλήματα όμως στην λεκάνη της Μεσογείου παρέμεναν και μετά το 2011 αυξήθηκαν κατακόρυφα λόγω του μεταναστευτικού προβλήματος που προέκυψε αφενός από την κατάσταση ακυβερνησίας που ακολούθησε η πτώση του Καντάφι στη Λιβύη και αφετέρου από την έναρξη του εμφυλίου στη Συρία το 2012. Στην μεγέθυνση του προβλήματος συνέβαλε ένα πλήθος παραγόντων που είτε σχετίζονται με τα εσωτερικά της Ένωσης είτε σε περιφερειακά ζητήματα. Στα πρώτα συμπεριλαμβάνονται η αδυναμία επίδειξης αποτελεσματικής στάσης της Ε.Ε. απέναντι στο ζήτημα της Λιβύης, μη ύπαρξη κοινής γραμμής των κρατών – μελών αυτής στην αντιμετώπιση ζητημάτων όπως το μεταναστευτικό, η χρηματοπιστωτική κρίση στην καρδιά της Ένωσης κ.α.. Στα δεύτερα, συμπεριλαμβάνονται κυρίως ο Συριακός εμφύλιος, τα ασταθή πολιτικά καθεστώτα των κρατών του Μάγκρεμπ και του Μάσρεκ, η αύξηση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος στην λεκάνη της Μεσογείου και η αναθεωρητική στάση της Τουρκίας η οποία επιθυμεί να μετατραπεί σε περιφερειακή δύναμη πολλαπλές επεμβάσεις αυτής στη Συρία και στο Ιράκ, προκλητική στάση της στο ενεργειακό ζήτημα στην Ανατολική λεκάνη

της Μεσογείου, συνεχής εργαλειοποίηση του μεταναστευτικού για εξασφάλιση κονδυλίων από την Ε.Ε.).

Αξίζει να αναφερθεί ότι η Γαλλία, μετά τα τρομοκρατικά χτυπήματα στην καρδιά του Παρισιού που στοίχισαν τη ζωή σε 129 Ευρωπαίους πολίτες τον Νοέμβριο του 2015, είναι η μοναδική χώρα που έχει επικαλεστεί το Άρθρο 42, Παρ.7 της Συνθήκης της Λισαβόνας.³ Η Γαλλία δεν ενεργοποίησε τη συλλογική άμυνα μέσω του ΝΑΤΟ, αποκλείοντας, για διαφορετικούς λόγους, εταίρους όπως η Τουρκία και οι Η.Π.Α. ενώ δεν επικαλέστηκε και τη ρήτρα αλληλεγγύης για συνδρομή της Ένωσης ως ολότητας. Εξάλλου, στη Γαλλία υπήρξε η πεποίθηση ότι με την επιλογή της σηματοδοτείται μία μετάβαση της άμυνας και της ασφάλειας προς το υπερεθνικό (από το εθνικό πεδίο στο οποίο ήταν την παρούσα στιγμή).

Ταυτόχρονα με την αύξηση των κινδύνων τόσο εντός της Ε.Ε. όσο και στην λεκάνη της Μεσογείου και την στροφή των Η.Π.Α. προς τον Ειρηνικό, η ολοκλήρωση της ΚΕΠΑΑ αντιμετωπίζει ζητήματα τα οποία προκύπτουν από το εσωτερικό της Ένωσης. Έτσι, η απροθυμία συγκεκριμένων κρατών τα οποία κρατούν μία στάση ουδετερότητας ήδη από το παρελθόν, τόσο για ιστορικούς όσο και για ιδεολογικούς λόγους, δεν επιτρέπει σε αυτά και κατ' επέκταση στην Ε.Ε. να αναπτύξει τις επιθυμητές πολιτικές ασφάλειας και άμυνας. Επιπρόσθετα, τα κράτη θέτουν ζητήματα κυριαρχίας, τα οποία όμως έχουν ξεπεραστεί σε ζητήματα όπως η αστυνόμευση των συνόρων των κρατών (και των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης) με τη δράση του FRONTEX, κατόπιν διαβουλεύσεων και σωστού στρατηγικού και τακτικού σχεδιασμού, ενώ και η συμμετοχή των κρατών στο ΝΑΤΟ αποτελεί αντίστοιχο παράδειγμα το οποίο ξεπερνά το εμπόδιο της κυριαρχίας. (Nugent, 2012)

Το 2016 η Ε.Ε. υιοθετεί ένα επιπλέον σημαντικό κείμενο με τίτλο «Παγκόσμια Στρατηγική της Ε.Ε.». Σύμφωνα με αυτό, προτεραιότητες για την Ε.Ε. στους τομείς της Ασφάλειας και της Άμυνας είναι η παροχή βοήθειας από την Ένωση προς τα μέλη με σκοπό την ανάπτυξη πρακτικών, την προσαρμογή του σχεδιασμού της εκάστοτε εθνικής άμυνας και τελικά τη σύγκλιση, σε μία κοινή στρατηγική, των κρατών- μελών. Προϋπόθεση για τα ανωτέρω είναι η ύπαρξη ενωσιακών κονδυλίων και η πλήρης αξιοποίηση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας ώστε να επιτευχθεί η ευρωπαϊκή άμυνα και η ασφάλεια και οι οποίες θα βασίζονται σε μία «ισχυρή ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία». (European Union, 2016)

---

³ «Σε περίπτωση κατά την οποία κράτος μέλος δεχθεί ένοπλη επίθεση στο έδαφός του, τα άλλα κράτη μέλη οφείλουν να του παράσχουν βοήθεια και συνδρομή με όλα τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Αυτό δεν επηρεάζει τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας ορισμένων κρατών μελών. Οι δεσμεύσεις και η συνεργασία στον τομέα αυτόν εξακολουθούν να είναι σύμφωνες προς τις δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί στο πλαίσιο του Οργανισμού Βορείου Ατλαντικού Συμφώνου, η οποία παραμένει, όσον αφορά τα κράτη που είναι μέλη του, το θεμέλιο της συλλογικής τους άμυνας και το όργανο της εφαρμογής της.»

Επιπλέον μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με το Ψήφισμα P8_TA(2016)0435 λίγους μήνες αργότερα, η Ε.Ε. λαμβάνοντας υπόψη όλες τις απειλές που ήδη αναλύθηκαν και ειδικά την αύξηση της τρομοκρατίας στη Βόρεια Αφρική και στη Μέση Ανατολή υπενθύμισε στα κράτη-μέλη της ότι *«η δημιουργία της κοινής αμυντικής πολιτικής της Ένωσης αποτελεί εξέλιξη και εφαρμογή της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας στο πλαίσιο της Συνθήκης της Λισαβόνας, που δεσμεύεται από το διεθνές δίκαιο»*. Επιπρόσθετα τόνισε ότι μία Ευρωπαϊκή Αμυντική Ένωση θα δώσει περισσότερες δυνατότητες στα κράτη- μέλη και επιπλέον η ΚΕΠΑΑ θα πρέπει, σε συντονισμό με το ΝΑΤΟ, να συμπεριλάβει όλου του είδους τις επιχειρήσεις και όχι μόνο διαχείρισης εξωτερικών κρίσεων, ώστε να εξασφαλίζει σε πραγματικό χρόνο την κοινή άμυνα και ασφάλεια. Σημαντικό μέρος του Ψηφίσματος είναι και η πεποίθηση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ότι η Ένωση πρέπει να αναλάβει περισσότερες πρωτοβουλίες στη γειτονιά της καθώς σε πολλές περιπτώσεις, οι προτεραιότητες του ΝΑΤΟ και τη Ε.Ε. δεν ταυτίζονται. Γίνεται ξεκάθαρο ότι η Ένωση, με το πλέον δημοκρατικό όργανό της, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πιέζει προς τη δημιουργία μίας Ευρωπαϊκής Αμυντικής Ένωσης.

Επιπλέον και ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Σ. Μισέλ, στην ετήσια διάσκεψη του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας στις 7 Δεκεμβρίου 2021, τόνισε ότι το 2022 θα είναι το έτος της Ευρωπαϊκής Άμυνας, αναγνωρίζοντας ωστόσο ότι τη στρατηγική αυτονομία που προωθείται εντός της Ε.Ε., την αντιλαμβάνονται διαφορετικά τα κράτη- μέλη. Παρόλα αυτά, όλα τα κράτη αναγνωρίζουν, σύμφωνα με τον Σ. Μισέλ ότι οι κίνδυνοι στην ευρύτερη περιοχή, όπως η τρομοκρατία, η εργαλειοποίηση του μεταναστευτικού από κράτη, οι διαμάχες και η αστάθεια σε κράτη στη γειτονιά της Ευρώπης έχουν αυξηθεί. Εκτός από την περίπτωση της εισβολής στην Ουκρανία, οι υπόλοιποι κίνδυνοι προκύπτουν σε ένα μεγάλο βαθμό από κράτη και οργανώσεις που εδρεύουν και δρουν στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου (European Council, 2021).

Σε επίρρωση των ανωτέρω και σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Άμυνας, το 2021 18 κράτη- μέλη της Ένωσης αύξησαν τις αμυντικές δαπάνες τους σε σχέση με το 2020, ενώ 6 από αυτά τις αύξησαν τουλάχιστον 10%. Συνολικά για το 2021 οι δαπάνες για την άμυνα έφτασαν τα 214 δισεκατομμύρια ευρώ, παρουσιάζοντας μία αύξηση 6% σε σχέση με το 2020. Έτσι, παρόλο που από το 2014 και το κατώτερο ποσό που είχαν φτάσει οι αμυντικές δαπάνες των κρατών- μελών της Ε.Ε. (163 δισεκατομμύρια δολάρια) παρουσίασαν μία αύξηση της τάξης του 32%, σήμερα υπολείπονται 68 δισεκατομμύρια ευρώ ώστε να φτάσουν στο όριο του 2% επί του ΑΕΠ τους για αμυντικές δαπάνες (European Defence Agency, Defence Data 2020-2021, Key Findings and analysis, 2022).

Σύμφωνα με την Έκθεση Coordinated Annual Review on Defense του ΕΟΑ, για το 2022, η αύξηση της επιθετικότητας κατά της Ουκρανίας, τον οδήγησε στην έκδοση μίας ανάλυσης των κενών που παρουσιάζουν οι αμυντικές δαπάνες της Ένωσης (κατόπιν δήλωσής των αρχηγών των

κρατών- μελών κατά τη Σύνοδο Κορυφής των Βερσαλλιών) τον Μάρτιο του 2022. Η ανάλυση που περιελάμβανε τρία σημεία, ανέφερε ότι τα κράτη- μέλη ενθαρρύνονται να βελτιώσουν την ετοιμότητα των δυνάμεων τους και να αυξήσουν και να ανανεώσουν τις αμυντικές δυνατότητές τους ώστε με τον εκσυγχρονισμό να έρθει η απαραίτητη διαλειτουργικότητα μεταξύ των κρατών της Ένωσης (European Defence Agency, 2022). Επιπλέον, τα κράτη- μέλη της Ένωσης εξέδωσαν τον ίδιο μήνα, την «Στρατηγική Πυξίδα – (Strategic Compass) για την ασφάλεια και την άμυνα», ένα έγγραφο σύμφωνα με το οποίο, οι απειλές που αντιμετωπίζει η Ένωση προέρχονται συν τοις άλλοις, από τα Ανατολικά της σύνορα, από τις χώρες του Σαχέλ και της Κεντρικής Αφρικής και από την ευρύτερη Μέση Ανατολή. Γίνεται σαφές ότι η Ένωση, παρόλο που η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία δεν έχει λάβει τέλος, αναγνωρίζει ότι η περιοχή γύρω από τη Μεσόγειο αποτελεί περιοχή υψηλού ενδιαφέροντος για την άμυνα και την ασφάλειας των πολιτών της, ενώ ταυτόχρονα σε άλλο σημείο δηλώνει ότι η Τουρκία ως στρατηγικός εταίρος της Ένωσης οφείλει να συνεργάζεται με σκοπό την αποκλιμάκωση των εντάσεων στην περιοχή ενδιαφέροντος, με σκοπό την αντιμετώπιση των κινδύνων για την Ένωση και τα κράτη της (European Union, A Strategic Compass for Security and Defence, 2022).

Παρόλες τις προσπάθειες και τα βήματα που έχουν γίνει με σκοπό τη σταδιακή ολοκλήρωση στην ασφάλεια και την άμυνα, τα δύο αυτά θέματα καθώς και η συνύπαρξη των κρατών υπό τον μανδύα της ΚΕΠΑΑ, συνεχίζουν ακόμη και σήμερα να δημιουργούν διαφωνίες μεταξύ των κρατών- εταίρων. Σημαντικό εμπόδιο για την επίτευξη της συνεργασίας δημιουργούν οι αντιλήψεις ότι όταν τα ζητήματα τα οποία προκύπτουν βρίσκονται σχετικά μακριά από τα σύνορά του εκάστοτε κράτους, δημιουργείται μία ψευδής αίσθηση ασφάλειας καθώς αδυνατεί ακόμη και να κατανοήσει τη σημαντικότητα της ασφάλειας στα κοινά σύνορα και τι μπορεί να συμπαρασύρει για την ενότητα της Ένωσης μία πιθανή απειλή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το μεταναστευτικό, όταν για κάποια κράτη της Ε.Ε. δεν θίγονταν άμεσα κατά τη γνώμη τους τα συμφέροντά τους, κράτησαν μία μετριοπαθή στάση, όμως το ζήτημα γρήγορα γενικεύτηκε και όταν η απειλή για την ασφάλειά τους έφτασε και στα δικά τους, εθνικά σύνορα, αναγκάστηκαν να ζητήσουν τη συνδρομή των δυνάμεων της Ε.Ε..

Αντίστοιχη περίπτωση αποτελεί και η αποστολή δυνάμεων σε εδάφη μακριά από την Ένωση, για να εξασφαλιστούν όμως τα συμφέροντα αυτής και οι αρχές τις οποίες πρεσβεύει. Έτσι, εκτός από τις περιπτώσεις της Λιβύης και της Συρίας και στο Ιράκ το 2003, τα κράτη- μέλη της Ε.Ε. έδειξαν μία αδυναμία συστράτευσης με μία κεντρική πολιτική ασφαλείας. Ο λόγος που συμβαίνει αυτό είναι οι διάφορες εναλλακτικές που παρουσιάζονται στα κράτη και συνήθως εξυπηρετούν – σύμφωνα με αυτά- καλύτερα τα συμφέροντά τους. Οι εναλλακτικές αυτές έχουν να κάνουν με την ύπαρξη του NATO ως αμυντική συμμαχία, με την ύπαρξη άλλων δυνατοτήτων (όπως ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη – ΟΑΣΕ) ενώ και οι ad

hoc συμμαχίες μεταξύ κρατών ανά διαστήματα ευνοούν την τήρηση ουδέτερης στάσης για κάποια άλλα κράτη. Αυτή η τελευταία άποψη θα μας απασχολήσει στη συνέχεια της εργασίας, καθώς η Ελληνογαλλική Αμυντική Συμφωνία υπό προϋποθέσεις και με την κατάλληλη στήριξη, μπορεί να ξεφύγει από το κλασικό μοτίβο διμερών συμμαχιών.

Ένα τελευταίο εμπόδιο που εμφανίζεται, είναι η απροθυμία των κρατών να συμμετέχουν με υψηλότερο μέρος του προϋπολογισμού τους, σε μία πιθανή Κοινή Ευρωπαϊκή Άμυνα. Το ζήτημα αυτό μπορεί να συνδυαστεί και εν μέρει να δικαιολογηθεί εσωτερικά στα κράτη, λόγω της ύπαρξης του NATO. Φυσικά προκύπτει το κρίσιμο ερώτημα, γιατί να συμμετέχεις σε μία συμμαχία με υψηλό μέρος του προϋπολογισμού σου σαν κράτος, όταν η μεγαλύτερη δύναμη εντός αυτής στρέφει την προσοχή της μακριά από την «γειτονιά σου», αφήνοντας ουσιαστικά εσένα (την Ε.Ε. στην προκειμένη περίπτωση) με την ευθύνη διασφάλισης της ειρήνης και της ασφάλειας στην περιοχή σου. Μία γειτονιά η οποία παράγει νέα προβλήματα πολύ πιο γρήγορα από όσο επιλύει, όσο ενυπάρχει μία κατάσταση αβεβαιότητας και οι διάφοροι δρώντες εξυπηρετούν προσωπικά συμφέροντα. Βέβαια, δυνάμεις των Η.Π.Α. υπάρχουν σε όλη την Ευρώπη. Το ζήτημα είναι ότι πρωταρχικός τους σκοπός είναι πλέον η ανάσχεση της Ρωσίας και της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας, ενώ δεν διαφαίνεται έντονο το ενδιαφέρον τους για τα Δυτικά Βαλκάνια, τη Βόρεια Αφρική, την Ανατολική Μεσόγειο και το Μασρέκ. (Nugent, 2012)

Κλείνοντας το Κεφάλαιο, σημαντική είναι η αναφορά των χαρακτηριστικών που εμφανίζει η ΚΕΠΑΑ. Όπως ήδη αναφέρθηκε, η άμυνα της ευρύτερης περιοχής ενδιαφέροντος της Ε.Ε. έχει ανατεθεί στο NATO, ενώ η Ε.Ε. ασχολείται περισσότερο με αποστολές τύπου Petersberg, σχετιζόμενες με την ασφάλεια. Τελικά, η Ε.Ε. λαμβάνει δράση μόνο όταν το NATO αποφασίζει είτε να απέχει όπως στο παράδειγμα της Λιβύης, είτε όταν διακόπτει τις επιχειρήσεις όπως στο παράδειγμα της Βοσνίας. Ακόμη και τότε, οι αποφάσεις λαμβάνονται σε διακυβερνητικό πλαίσιο, καθώς ουσιαστικά οι εκάστοτε κυβερνήσεις είναι υπεύθυνες για τη στάση και τη συμμετοχή ή μη της χώρας τους. Ως συνέπεια είναι ότι η Ε.Ε. φαίνεται να μην χρειάζεται και ως εκ τούτου δεν διαθέτει τακτικό ευρωπαϊκό στρατό. Παρόλα αυτά, όπως ήδη αναφέρθηκε, αυτήν την στιγμή υπάρχουν ενεργές επιχειρήσεις της Ε.Ε. στην Αφρική και στα Δυτικά Βαλκάνια, ενώ υπάρχει και η Αποστολή European-led Maritime Awareness in the Strait of Hormuz (EMASOH- AGENOR) στο στενό του Ορμούζ, σε μία σημαντική αρτηρία για το παγκόσμιο εμπόριο πετρελαίου, στην είσοδο του Περσικού Κόλπου. Η EMASOH-AGENOR αποτελεί βέβαια περισσότερο μία στρατιωτική πρωτοβουλία ευρωπαϊκών κρατών που δρουν ως «συνασπισμός προθύμων», όμως η συμμετοχή της Γαλλίας, της Ιταλίας και της Ελλάδας (χώρες της Μεσογείου), μαζί με τη Γερμανία που είναι μεγάλη δύναμη εντός της Ένωσης και τη Δανία (χαρακτηριστικό παράδειγμα χώρας που κρατά γραμμή ουδετερότητας) σε μία επιχείρηση η

οποία έχει μάλιστα και στρατιωτικό σκέλος, κάθε άλλο παρά απαρατήρητη μπορεί να περάσει. (Nugent, 2012)

Ουσιαστικά, μπορεί να φαντάζει δύσκολη η σύμπλευση κρατών με διαφορετικές κουλτούρες, ιστορία και στόχευση στο κομμάτι της Άμυνας και της Ασφάλειας. Η ιστορία όμως, τόσο η μακρινή όσο και η σύγχρονη, έχουν αποδείξει ότι σε μία κοινωνία πολιτών όπως αυτή της Ε.Ε., όπου τα συμφέροντα είναι πλέον κοινά και η αντιμετώπιση των ζητημάτων όπως των οικονομικών και δημοσιονομικών, χαρακτηρίζεται από μία κοινή γραμμή, μακροπρόθεσμα η ύπαρξη κοινής γραμμής σε θέματα άμυνας και ασφάλειας είναι ωφέλιμη για όλα τα κράτη- μέλη της Ένωσης, ασχέτως τοποθεσίας. Επιπλέον η Ένωση πρέπει να εκμεταλλευτεί και το γεγονός ότι οι δυνάμεις του NATO, ακόμη και ο Ο.Η.Ε. λόγω των κρατών που συμμετέχουν στο Συμβούλιο Ασφαλείας και της αδυναμίας του να λειτουργήσει ορθά, αποτελούν για πολλά κράτη της περιφέρειας, «κόκκινο πανί». Ταυτόχρονα η Ε.Ε. και οι δυνάμεις της καταφέρνουν να δημιουργούν αν όχι θετικές, τουλάχιστον ουδέτερες αντιδράσεις στις περιοχές όπου έχουν αναπτύξει δυνάμεις (π.χ. Βοσνία, Περσικό Κόλπο) ενώ και οι κάτοικοί της επιζητούν όσο ποτέ την ασφάλεια και την άμυνα από την Ένωση λόγω της ανεπάρκειας του εθνικού πλαισίου (Ντάλης Σ. , 2018).

Σε αυτό το πλαίσιο, είναι σημαντική η δημιουργία μίας ισχυρής αμυντικής συμμαχίας στα πλαίσια της Ε.Ε. και ειδικά της ΚΕΠΑΑ, με συμμετοχή όλων των κρατών- μελών και η αρχή μπορεί να γίνει από τη Μεσόγειο θάλασσα. Κάτι τέτοιο εξάλλου, εκτός από τα ορατά οφέλη στο επιχειρησιακό κομμάτι, θα αποφέρει και οφέλη στο οικονομικό κομμάτι, μέσω της ανάπτυξης ικανής ευρωπαϊκής στρατιωτικής βιομηχανίας. Στο πεδίο που μας αφορά, η Ελληνογαλλική Αμυντική Συμφωνία, μπορεί και πρέπει να αποτελέσει τον πυλώνα εκείνο για την εφαρμογή της ΚΕΠΑΑ στην Μεσόγειο.

2. Η ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΚΕΠΑΑ ΣΤΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΗΣ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ

Όπως ήδη αναλύθηκε, η ολοκλήρωση στον τομέα της άμυνας και της ασφάλειας, είναι βαρύνουσας σημασίας για την Ε.Ε.. Τα βήματα τα οποία έχουν γίνει σε άλλους τομείς όπως η Κοινή Αγροτική Πολιτική, η Κοινή Νομισματική Πολιτική κ.α. οφείλουν και πρέπει να στηριχθούν. Αυτή η ανάγκη έγινε κατανοητή από τα κράτη- μέλη της Ε.Ε. τα οποία δημιούργησαν την ΚΕΠΑΑ ως μετεξέλιξη της ΚΕΠΠΑ. Παράλληλα, λόγω ενός συνόλου παραγόντων που πολλές φορές είναι αλληλένδετοι μεταξύ τους (όπως η τρομοκρατία, το μεταναστευτικό, η ενεργειακή κρίση, το οργανωμένο έγκλημα κ.α.) η Μεσόγειος θάλασσα και οι περιοχές που την περιβάλλουν αποτέλεσαν και αποτελούν ειδικά σήμερα, μία περιοχή έντονου ενδιαφέροντος για τους θεσμούς, τα όργανα και τα κράτη- μέλη της Ένωσης. Σε αυτό το πλαίσιο, οποιαδήποτε οργανωμένη δράση και συνεργασία στον τομέα της Ασφάλειας και της Άμυνας αφορά την περιοχή και πραγματοποιείται στα όρια που τίθενται από τους επίσημους θεσμούς, πρέπει να μελετάται ως εν δυνάμει προσπάθεια επίτευξης της ΚΕΠΑΑ στη Μεσόγειο.

Υπό αυτήν την σκοπιά, η Ελληνογαλλική Αμυντική Συμφωνία αποτελεί τη σημαντικότερη συμφωνία μεταξύ κρατών με σκοπό τη συνεργασία στον τομέα της Άμυνας και της Ασφάλειας, η οποία μάλιστα επικεντρώνεται στη Μεσόγειο. Παρόλο που εκ πρώτης όψεως η Συμφωνία μπορεί να χαρακτηριστεί ως μία ad hoc συνεργασία δύο κρατών στο κομμάτι της Μεσογείου, θα αναλυθούν οι λόγοι για τους οποίους η συγκεκριμένη Συμφωνία αποτελεί κάτι βαθύτερο. Εξάλλου η Ελλάδα και η Γαλλία πλέον συνεργάζονται στενά και σε άλλους τομείς που δεν σχετίζονται με την ΚΕΠΑΑ, όπως η εκπαίδευση και η οργάνωση του ευρύτερου δημοσίου τομέα, δίνοντας ένα επιπλέον όραμα στην ευρωπαϊκή ενοποίηση, σε μία εποχή που οι αλληπάλληλες κρίσεις θέτουν ερωτήματα για την ενότητα των κρατών της Ένωσης.

Η Γαλλία πλέον δραστηριοποιείται στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου σε διάφορους τομείς, είτε με ιδιωτικές εταιρίες εξόρυξης υδρογονανθράκων, είτε με δυνάμεις οι οποίες συμμετέχουν στην προσπάθεια ανάσχεσης των μεταναστευτικών ροών και της πάταξης του οργανωμένου εγκλήματος και της διεθνούς τρομοκρατίας. Η Ελλάδα έχει επωμιστεί το βάρος της γεωπολιτικής θέσης της, καθώς αποτελεί το Ανατολικό εξωτερικό σύνορο της Ε.Ε., ενώ συνορεύει με την αναθεωρητική Τουρκία του Ρεζέπ Τ. Ερντογάν. Επίσης τους τελευταίους μήνες, μετά την ανακοίνωση για την διεξαγωγή θαλασσίων ερευνών, μπήκε και αυτή στο παιχνίδι των υδρογονανθράκων. Την ίδια στιγμή, η Γερμανία σιγά σιγά βγαίνει από την μεταμερκελική εποχή, στρέφοντας όμως το ενδιαφέρον της στην Ουκρανία και στα

Βορειοανατολικά σύνορα της Ένωσης ενώ εσωτερικά αντιμετωπίζει μία κρίση έλλειψης προσωπικού και κομβικά επαγγέλματα (πχ ιατρούς, καθηγητές). Σε συνδυασμό με την στασιμότητα που επιδεικνύουν τα κράτη των νοτιών και ανατολικών ακτών της Μεσογείου στον εκδημοκρατισμό των θεσμών τους και στην αντιμετώπιση των εσωτερικών ζητημάτων που προκαλούν γενικότερη αστάθεια στην περιοχή, η Ελλάδα, η Γαλλία και οι υπόλοιπες Μεσογειακές χώρες της Ε.Ε. έχουν επωμιστεί εκ των πραγμάτων, με τη βαρύτητα για τη διασφάλιση της ειρήνης και της ασφάλειας στη Μεσόγειο. Βέβαια, ακόμη και για τις ευρωπαϊκές χώρες που βρέχονται από τη Μεσόγειο, η Ε.Ε. αναμένει πολλά περισσότερα, ειδικά από την παραδοσιακά απύσχα Ισπανία και από την Ιταλία, που μετά τις τελευταίες εθνικές εκλογές, επιβεβαίωσε ότι η αδυναμία συγκρότησης ισχυρής κυβέρνησης για μεγάλο χρονικό διάστημα παραμένει τη στιγμή που οι λαϊκιστές έχουν βρει πρόσφορο έδαφος, ώστε πλέον να σχηματίζουν κυβερνήσεις σκεπτικιστών.

Συνδυαστικά με τα ανωτέρω, η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία και η ενεργειακή κρίση η οποία εντάθηκε από αυτήν, δημιούργησε στην Ένωση έναν μονόδρομο απεξάρτησης από πηγές ενέργειας που προέρχονται από το εξωτερικό. Το ίδιο ζήτημα προέκυψε εξάλλου κατά το κοντινό παρελθόν και με τη φραγή της διώρυγας του Σουέζ από το πλοίο Ever Given. Επιπλέον, η εξάρτηση της Ε.Ε. από τα Αραβικά κράτη του Περσικού Κόλπου και τη Ρωσία για προμήθεια πετρελαίου και φυσικού αερίου, κάθε άλλο παρά ασφαλής είναι, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα την αύξηση των τιμών του αερίου και του πετρελαίου λόγω της αύξησης ζήτησης και της μειωμένης προσφοράς, μετά την καραντίνα που επιβλήθηκε σε πολλά κράτη λόγω της υγειονομικής κρίσης. Η αρχική απόκτηση αυτάρκειας της Ένωσης στον τομέα της ενέργειας και η μετέπειτα μετάβαση στην πράσινη ενέργεια, είναι ένα μονοπάτι δύσκολο ενώ ενέχει και πολλούς κινδύνους οι οποίοι μπορούν να αντιμετωπιστούν μόνο μέσω της αμοιβαίας υποστήριξης και κοινής αμυντικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας. Σε αυτό το σημείο έρχεται η Ελληνογαλλική Αμυντική Συμφωνία, προσπαθώντας να καλύψει την σχετική ολιγωρία που εμφανίζεται στην άμυνα και την ασφάλεια, στην περιοχή της Μεσογείου, χωρίς να αγνοούμε τις υπάρχουσες επιχειρήσεις και δράσεις, οι οποίες όμως αποδεικνύεται ότι δεν αρκούν.

Η Ελληνογαλλική Αμυντική Συμφωνία αποτελεί αυτήν την στιγμή την μεγαλύτερη προσπάθεια που γίνεται μεταξύ δύο κρατών στη Μεσόγειο, με γνώμονα την προστασία ζωτικών σημείων, τόσο για τα δύο κράτη όσο και για την ίδια την Ένωση. Αναγνωρίζοντας την ευθύνη που τους έχει ανατεθεί από την ιστορία, οι κυβερνώντες τα δύο κράτη, στο Προοίμιο της

Συμφωνίας αναφέρονται σε όλα εκείνα τα Κείμενα στα οποία βασίζεται αυτή⁴ και με σεβασμό σε αυτά, επιθυμούν να «*συμβάλλουν στην ειρήνη και την ασφάλεια στην Ευρώπη, ιδίως στην περιοχή της Μεσογείου και στην ενίσχυση της στρατηγικής αυτονομίας και της κυριαρχίας της Ευρώπης, λαμβάνοντας υπόψη ότι η στρατηγική εταιρική σχέση τους συμβάλλει στην διεθνή ειρήνη και ασφάλεια*», όπως περιγράφεται στο Παράρτημα Α της παρούσης.

2.1 Μέρος Πρώτο: Η συνεργασία σε Στρατηγικό επίπεδο

Στο πρώτο Άρθρο της Συμφωνίας, τα συμβαλλόμενα μέρη αναφέρουν την πρόθεσή τους να συνεργάζονται σε όλα τα θέματα κοινού ενδιαφέροντος και που αφορούν την ασφάλεια, την άμυνα και ειδικά στον πολιτικό και στον στρατιωτικό τομέα και στον τομέα της αμυντικής βιομηχανίας. Το Άρθρο αυτό περιλαμβάνει όλους εκείνους τους τομείς οι οποίοι αποτελούν τη βάση της ΚΕΠΑΑ, ενώ οι δεσμεύσεις των δύο κρατών προκύπτουν από τις συνθήκες και τις συμφωνίες που έχουν δεσμευτεί να τηρούν, αναγνωρίζοντας ότι οι διεθνείς και περιφερειακές συνθήκες ασφάλειας και άμυνας δημιουργούν αλληλοσυνδεδεμένα συμφέροντα τόσο για την Ελλάδα και τη Γαλλία όσο και για τα κράτη- μέλη της Ένωσης αλλά και τους περιφερειακούς εταίρους. Τα ανωτέρω ισχύουν ειδικά σε περιόδους κρίσης, αύξησης της έντασης και ένοπλης επίθεσης.

Εξάλλου στο Άρθρο 2, γίνεται και αναφορά στο Άρθρο 51 του Χάρτη των Η.Ε. για «*βοήθεια και συνδρομή, με όλα τα κατάλληλα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους*» ακόμη και «*με τη χρήση ένοπλης βίας*» εφόσον η επίθεση λαμβάνει χώρα στην επικράτεια ενός από τα συμβαλλόμενα μέρη. Το Άρθρο 2, έρχεται σε απόλυτη συμφωνία με την ενοποιημένη απόδοση της Σ.Ε.Ε. και της Σ.Λ.Ε., στην οποία όπως ήδη αναφέρθηκε, μνημονεύεται η ρήτρα αλληλεγγύης και η ρήτρα αμοιβαίας άμυνας, την οποία μάλιστα η Γαλλία έχει επικαλεστεί στο κοντινό παρελθόν.

Το Άρθρο 3 είναι αυτό το οποίο αποτελεί και τον ακρογωνιαίο λίθο για την αρχική θεώρηση της Ελληνογαλλικής Συμφωνίας ως Πυλώνα της ΚΕΠΑΑ. Έτσι, ενώ αναγνωρίζεται η σημασία του ΝΑΤΟ ως «*θεμέλιο της συλλογικής τους άμυνας*», τα δύο κράτη συνεχίζουν να ενισχύουν την ΚΕΠΑΑ ενώ αναγνωρίζουν την ανάγκη για «*προοδευτική διαμόρφωση μίας Πολιτικής Άμυνας της Ένωσης*». Με αυτό το Άρθρο επιβεβαιώνεται εν μέρει η αρχική θεώρηση για τη σπουδαιότητα της Συμφωνίας καθώς εμμέσως δίνεται ξεκάθαρη στήριξη σε μελλοντική καθιέρωση Κοινής Πολιτικής από την Ε.Ε., ενισχύοντας μάλιστα με τα Άρθρα της παρούσης, την ΚΕΠΑΑ. Τα Άρθρα 4 και 5 (όπως και το Άρθρο 16 στη συνέχεια), τονίζουν την ανάγκη

---

⁴ Τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, τη Σύμβαση των Η.Ε. για το Δίκαιο της Θάλασσας, τη Συνθήκη του Βορείου Ατλαντικού, τη Σύμβαση μεταξύ των Κρατών Μελών της Συνθήκης Βορείου Ατλαντικού επί του Νομικού Καθεστώτος των Δυνάμεων αυτών και τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

συνεργασίας σε επίπεδο Υπουργών Εξωτερικών και Άμυνας, όπως ήδη προέτρεψε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να πράξουν τα κράτη- μέλη, στα πλαίσια υλοποίησης της ΚΕΠΑΑ, εντός μίας Ευρωπαϊκής Αμυντικής Ένωσης. (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2016)

Επόμενο σημαντικό Άρθρο της Συμφωνίας είναι το Άρθρο 6 στο οποίο ορίζονται τα οι περιοχές και τα θέματα ενδιαφέροντος, τα οποία εκτός από το «*παγκόσμιο στρατηγικό περιβάλλον*» περιλαμβάνουν ένα σύνολο από περιφερειακά ζητήματα που αφορούν «*την λεκάνη της Μεσογείου, την Μέση Ανατολή, την Αφρική και τα Βαλκάνια*» ενώ η θεματολογία τους σχετίζεται με τη διάδοση των Όπλων Μαζικής Καταστροφής, τη θαλάσσια ασφάλεια, τη μετανάστευση, τις υβριδικές απειλές, την καταπολέμηση της τρομοκρατία, την ενεργειακή ασφάλεια και απεξάρτηση και την εγκαθίδρυση ενός περιβάλλοντος ασφαλείας και ειρήνης. Έτσι, μετά τη στήριξη της ΚΕΠΑΑ, στο συγκεκριμένο Άρθρο τονίζεται η περιοχή που αποτελεί πεδίο άμεσου ενδιαφέροντος για την Ελλάδα και τη Γαλλία και δεν είναι άλλη από την ευρύτερη περιοχή γύρο από τη Μεσόγειο. Επιπρόσθετα, τα θέματα κοινού ενδιαφέροντος της Συμφωνίας δεν διαφέρουν από εκείνα της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφαλείας του 2003, όπως ενισχύθηκαν το 2009, ενώ προχωρά ένα βήμα περισσότερο συμπεριλαμβάνοντας «*την τεχνητή νοημοσύνη, την παραπληροφόρηση και τις ρηζικέλευθες τεχνολογίες*». Η Συμφωνία κινείται σε απόλυτη σύμπραξη με την «Στρατηγική Πυξίδα της Ένωσης» και με τον ΕΟΑ, αναγνωρίζοντας τους τύπους των απειλών καθώς και τις περιοχές από τις οποίες προέρχονται, περιλαμβάνοντας με περιεκτικό τρόπο, όλα εκείνα τα Κείμενα της Ένωσης και των φορέων της.

Σημαντικά είναι και τα Άρθρα 7 και 8 σύμφωνα με τα οποία, για ζητήματα που αφορούν αμυντικές πρωτοβουλίες της Ε.Ε. θα γίνεται προσπάθεια, μέσω διαβουλεύσεων, για κοινή γραμμή, εναρμόνιση θέσεων και ανάπτυξη «*κοινών προγραμμάτων Μόνιμης Διαρθρωμένης Συνεργασίας*» όπως εξάλλου προέτρεψε και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στα πλαίσια δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Αμυντικής Ένωσης. Απώτερος σκοπός των ανωτέρω είναι η ενίσχυση της αυτονομίας -σε στρατηγικό επίπεδο- της Ε.Ε. και η κυριαρχία της Ευρώπης. Το ίδιο θα πράττουν τα δύο συμβαλλόμενα μέρη στα πλαίσια της συμμετοχής τους στο ΝΑΤΟ, αναγνωρίζοντας ότι προς το παρόν η Αμυντική Συμμαχία αποτελεί τον κύριο δρώντα σε αυτό το πεδίο.

Γίνεται εύκολα αντιληπτό από το πρώτο μέρος της Ελληνογαλλικής Συμφωνίας, γίνεται σαφής ο απώτερος σκοπός αυτής που δεν είναι άλλος από την επίτευξη της ολοκλήρωσης στα πλαίσια της ΚΕΠΑΑ. Επιπρόσθετα, ξεκάθαρο είναι ότι το κυριότερο πεδίο ενδιαφέροντος των δύο κρατών είναι –κυρίως αλλά όχι αποκλειστικά- η ευρύτερη περιοχή που περικλείει τη Μεσόγειο θάλασσα, ενώ τα αντικείμενα που απασχολούν την Ελλάδα και τη Γαλλία είναι σε απόλυτη συμφωνία με αυτά της Έ.Ε.. Στο Πρώτο Μέρος υπάρχει επιπλέον μία ταύτιση με το Τμήμα 2 της ενοποιημένης απόδοσης της Σ.Ε.Ε. και Σ.Λ.Ε. (Διατάξεις Σχετικά με την Κοινή

Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας) και ειδικότερα με το Άρθρο 42. Στα πλαίσια συμμετοχής τους στην Ένωση και αναγνωρίζοντας τόσο τη δυναμική τους όσο και τη σημαντικότητα της γεωγραφικής τους θέσης, τα δύο κράτη, δεσμευόμενα από την ανωτέρω Συνθήκη, εργάζονται με γνώμονα τη θεσμοθέτηση μόνιμης διαρθρωμένης συνεργασίας στο πλαίσιο της Ένωσης και ειδικότερα για την ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου, της Μέσης Ανατολής και της Βορείου Αφρικής. Καθώς στη περιοχή της Μεσογείου υπάρχουν και άλλα κράτη της Ένωσης, σημαντικό είναι για αυτά να προσχωρήσουν σε αυτήν, διευρύνοντας της διμερή Αμυντική Συμφωνία, εξασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο τα συμφέροντα της Ένωσης και των πολιτών της.

Στα επόμενα μέρη της Συμφωνίας γίνεται αναφορά στη συνεργασία σε ζητήματα εξωτερικής πολιτικής, σε στρατιωτικά ζητήματα και σε ζητήματα εξοπλισμών και αμυντικής βιομηχανίας, με το τελευταίο μέρος να μπορεί εν δυνάμει να αποτελέσει «αγκάθι» για μία μελλοντική συμφωνία όλων των κρατών- μελών, καθώς οι εθνικές αμυντικές βιομηχανίες αποτελούν ταυτόχρονα «εθνικό περιουσιακό στοιχείο» και είναι δύσκολο να παραχωρηθούν σε έναν κεντρικό φορέα διαχείρισης ο οποίος θα εξασφαλίζει όμως το κοινό καλό. Φυσικά, για να υπάρξει η απαιτούμενη εμπιστοσύνη με σκοπό την εκχώρηση μέρους της αμυντικής βιομηχανίας των κρατών, πρέπει οι πολίτες της Ένωσης να αντιληφθούν το βάρος και το όφελος που τους προσφέρει η κοινή ευρωπαϊκή ταυτότητα.

2.2 Μέρος Δεύτερο: Η συνεργασία στον τομέα της Εξωτερικής Πολιτικής

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω, καθίσταται σαφές ότι τα δύο κράτη σκοπεύουν να συνεργαστούν μελλοντικά, με γνώμονα το κοινό καλό και το καλό της Ευρώπης, τόσο στον στρατιωτικό τομέα όσο και σε θέματα εξωτερικής πολιτικής. Στα Άρθρα 10 έως και 12 γίνεται μνεία σε αυτή τη συνεργασία και η οποία αφορά την υιοθέτηση κοινών θέσεων τόσο για ζητήματα που αφορούν τις σχέσεις με περιφερειακές δυνάμεις στη Μέση Ανατολή, την Αφρική, τη Μεσόγειο και τα Βαλκάνια, τον έλεγχο της διάδοσης των όπλων Μαζικής Καταστροφής και τον έλεγχο εξοπλισμών αλλά και για σύγχρονα θέματα όπως ήδη αναλύθηκαν. Τέλος γίνεται αναφορά σε ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με ενεργειακά θέματα που αφορούν την ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου και τις σχέσεις με τη Ρωσία, την Κίνα και τις Η.Π.Α.. Με αυτόν τον τρόπο τα δύο κράτη αποδεικνύουν ότι θεωρούν σημαντική την ύπαρξη κοινής γραμμής σε ζωτικά θέματα που αφορούν την ευρύτερη γειτονιά της Ευρώπης. Επιπλέον διευρύνουν τη συνεργασία εκτός από το επίπεδο των Υπουργών Εξωτερικών και σε επίπεδο Μόνιμων Αντιπροσώπων στα Η.Ε., στην Ε.Ε. και στο ΝΑΤΟ, αναγνωρίζοντας την πολυεπίπεδη βάση την οποία πρέπει να έχει μία συνεργασία αυτού του επιπέδου.

Σημαντικό μέρος της Συμφωνίας αποτελεί και το Άρθρο 14, σύμφωνα με το οποίο, Ελλάδα και Γαλλία, συνεργάζονται «εντός του πλαισίου του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών», προωθώντας τα συμφέροντα και τις θέσεις της Ε.Ε. σχετικά με τις παγκόσμιες προκλήσεις, οι οποίες ήδη κατονομάζονται σε προηγούμενα άρθρα (ενώ δεν αποκλείονται και οι προσθήκες νέων). Επιπλέον, σύμφωνα με το ίδιο Άρθρο, τα συμβαλλόμενα μέρη, θα προάγουν την υιοθέτηση κοινής γραμμής, ώστε η Ε.Ε. να εμφανίζεται ενοποιημένη σε ζητήματα που συζητάνε τα κράτη στο πλαίσιο των Η.Ε..

Γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι τα δύο κράτη δεσμεύονται για την προώθηση της συνεργασίας όλων των κρατών- μελών της Ένωσης, σε συνέχεια της μεταξύ τους συνεργασίας. Κατ' αυτόν τον τρόπο, τόσο η Γαλλία όσο και η Ελλάδα, για έναν χώρο ζωτικό για το παρόν και το μέλλον της Ένωσης, προσπαθούν να δημιουργήσουν κατάλληλο κλίμα για υιοθέτηση κοινής πολιτικής τόσο στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας όσο και στις πολιτικές που αφορούν τη σχέση της Ένωσης ως όλων, με τρίτα μέρη. Αυτό αποτελεί και έναν επιπλέον ισχυρό λόγο για τον οποίο θεωρείται πως η συγκεκριμένη Συμφωνία προβάλλει της συνεργασία των κρατών- μελών και των θεσμών της Ένωσης στον τομέα της ΚΕΠΑΑ στη Μεσόγειο, αποτελώντας τον πυλώνα υλοποίησής της.

2.3 Μέρος Τρίτο και Τέταρτο: Η στρατιωτική συνεργασία και η συνεργασία στους τομείς των εξοπλισμών και των βιομηχανιών Άμυνας και Ασφάλειας

Το Τρίτο Μέρος της Ελληνογαλλικής Αμυντικής Συμφωνίας επικεντρώνεται στην αμιγώς στρατιωτική συνεργασία και στην υλοποίησή της. Αυτό το Μέρος της Συμφωνίας είναι εξίσου σημαντικό με τα προηγούμενα καθώς, όπως και στην Ενοποιημένη Απόδοση της Σ.Ε.Ε. και της Σ.Λ.Ε., έτσι και εδώ, έχουμε αναφορά στις δυνάμεις των δύο κρατών, στον τρόπο δράσης και κατάλληλης προετοιμασίας ώστε να αντιμετωπίσουν τόσο τις προκλήσεις για τα δύο κράτη, αλλά και αυτές της Ένωσης.

Στα Άρθρα που ακολουθούν γίνεται σαφής αναφορά στον τρόπο με τον οποίο θα υλοποιηθεί η συνεργασία στο στρατιωτικό της σκέλος. Έτσι, ξεκινώντας από την κοινή εκπαίδευση των ενόπλων δυνάμεων αλλά και των σπουδαστών των στρατιωτικών ιδρυμάτων των δύο χωρών και τη συμμετοχή σε κοινές ασκήσεις και πολυεθνικές αμυντικές επιχειρήσεις, τα δύο κράτη θα συνεργάζονται και στον τομέα των αμυντικών επιχειρήσεων, ενώ η οποιαδήποτε συμμετοχή του ενός μέρους σε συγκεκριμένη επιχείρηση, θα τίθεται προς διαβούλευση ώστε να εξετάζεται εγκαίρως η δυνατότητα συμμετοχής και του άλλου μέρους. Τα δύο κράτη, αναγνωρίζουν με αυτόν τον τρόπο, τα οφέλη που προκύπτουν από την παροχή

κοινής εκπαίδευσης, η οποία αποτελεί και το πρώτο σημαντικό βήμα για την επίτευξη της επιθυμητής διαλειτουργικότητας.

Σημαντικό κομμάτι, το οποίο έρχεται σε συμφωνία με όσα πρεσβεύει η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι αξίες της, είναι και αυτό της συνεργασίας στον τομέα της αμοιβαίας υποστήριξης κατά τη συμμετοχή σε πρωτοβουλίες όπως η Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Επέμβασης και κατά τη συμμετοχή σε ειρηνευτικές αποστολές στα πλαίσια του Ο.Η.Ε.. Τέλος, ακόμη και στο κομμάτι της προετοιμασίας, η ετήσια συνάντηση των διακλαδικών επιτελείων των δύο κρατών με σκοπό τον συντονισμό και τη συνεργασία στους τομείς της ασφάλειας και της άμυνας, με την ταυτόχρονη *«εκπόνηση στρατιωτικού μέρους του ετήσιου σχεδίου Αμυντικής συνεργασίας»* αποδεικνύει τη βαρύτητα που δίνουν τα δύο μέρη στο κομμάτι του σχεδιασμού. Παρόμοια θα πράττουν σύμφωνα με τη Συμφωνία και τα επιμέρους επιτελεία. Γίνεται σαφές ότι στα πλαίσια της Συμφωνίας, Ελλάδα και Γαλλία, σκοπεύουν να συνεργαστούν όχι μόνο σε θεωρητικό επίπεδο, αλλά και στην πράξη, με την υιοθέτηση κοινής στρατηγικής κατά την αντιμετώπιση των απειλών επί του πεδίου.

Το Τέταρτο Μέρος της Ελληνογαλλικής Αμυντικής Συμφωνίας είναι αφιερωμένο στους τομείς των εξοπλισμών καθώς και της αμυντικής βιομηχανίας και βιομηχανίας ασφαλείας. Στα Άρθρα που ακολουθούν, τα δύο κράτη, συμφώνησαν στον τρόπο με τον οποίο μπορούν να συνεργαστούν στον ευρύτερο τομέα των εξοπλιστικών προγραμμάτων. Σκοπός της συνεργασίας είναι η επίτευξη της διαλειτουργικότητας, η έλλειψη της οποίας μπορεί να προκαλέσει σοβαρή δυσχέρεια ακόμη και εντός ενός εθνικού στρατού ενώ η επίτευξή της αποτελεί πολλαπλασιαστή ισχύος για ένα στράτευμα. Τα δύο μέρη, θα εξετάσουν τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να επιτύχουν την τυποποίηση –μέσω της συνεργασίας των αμυντικών τους βιομηχανιών- του αμυντικού εξοπλισμού και μάλιστα εξετάζοντας όλες τις ευρωπαϊκές συνεργατικές προσεγγίσεις.

Εξάλλου τα τελευταία χρόνια έχει δημιουργηθεί ένα ζήτημα καθώς στην Ένωση, τα κράτη επιλέγουν «εθνικά» με γνώμονα την εξασφάλιση βραχυπρόθεσμου οφέλους. Αποτέλεσμα είναι σήμερα στα κράτη- μέλη να υπάρχει μία πληθώρα αμυντικών συστημάτων, τα οποία πολλές φορές είναι και ασύμβατα μεταξύ τους (πχ επιλογή αντιαεροπορικών συστημάτων δυτικού και ανατολικού τύπου ταυτόχρονα από ένα κράτος). Επιπλέον, η επιλογή διαφορετικών συστημάτων από πολλούς παρόχους, αφενός στηρίζει τον πλουραλισμό εις βάρος του μονοπωλίου μειώνοντας τις τιμές στο προϊόν, ταυτόχρονα όμως αυξάνει κατακόρυφα το κόστος συντήρησης, αγοράς ανταλλακτικών κτλ., καθώς ο αγοραστής απευθύνεται για όλα αυτά στον συγκεκριμένο προμηθευτή.

Έτσι, το Άρθρο 25, κινούμενο εντός του πλαισίου που καθορίζει ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας, τονίζει την επιδίωξη ανάπτυξης εταιρικής σχέσης την οποία θα

απολαμβάνουν γαλλικές και ελληνικές αμυντικές εταιρείες. Το πλάνο αυτό έρχεται σε πλήρη εναρμόνιση με τις θέσεις περί Ευρωπαϊκής Αμυντικής Ένωσης, που διατύπωσε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το 2016 (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2016), ενώ είναι σύμφωνο και με την «Στρατηγική Πυξίδα για την ασφάλεια και την άμυνα». Για την παρακολούθηση των ανωτέρω συστάθηκε στα πλαίσια της Συμφωνίας, μία επιτροπή εξοπλισμών, στην οποία προεδρεύουν ένας Έλληνας και ένας Γάλλος επιτετραμμένος των αντιστοίχων Υπουργείων Άμυνας των δύο χωρών. Επιπλέον τα δύο κράτη, ήδη συνεργάζονται στα πλαίσια της PESCO σε περισσότερα από δέκα έργα, σύμφωνα με τις Αποφάσεις (ΚΕΠΠΑ) για την κατάρτιση του καταλόγου των έργων που θα αναπτυχθούν στο πλαίσιο της μόνιμης διαρθρωμένης συνεργασίας (PeSCo) για τα έτη 2018-2022. (Ευρωπαϊκή Ένωση, Μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας (PESCO), 2022).

Εξάλλου, σύμφωνα και με απάντηση του Υπουργού Εθνικής Άμυνας της Ελλάδας σε ερώτηση που έγινε από Βουλευτή, με θέμα «Προβληματισμοί σχετικά με την υλοποίηση του πολύ- προβεβλημένου προγράμματος ανάπτυξης UAV Αρχύτας», το ελληνικό ΥΠΕΘΑ υποστηρίζει μαζί με τη Γαλλία και την Κροατία το Δ.Ο.Π.Ε.Α.Σ. “HYBRID”, η υλοποίηση του οποίου γίνεται στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας. Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα, συντονιστής είναι η εταιρία DELAIR (γαλλικών συμφερόντων), ενώ στην ανάπτυξή του συμμετέχει και η ελληνική εταιρία ISD (Integrated Systems Development S.A.). (Υπουργείο Εθνικής Άμυνας Ελλάδας, 2023)

Παρόλο που στη παρούσα Συμφωνία για το κομμάτι των εξοπλισμών έχουν αφιερωθεί μόλις τέσσερα Άρθρα, γίνεται εύκολα αντιληπτή η διάθεση των δύο κρατών να συνεργαστούν στον τομέα της αμυντικής βιομηχανίας με σκοπό την επίτευξη εκείνου του βαθμού διαλειτουργικότητας, με απώτερο στόχο την τελική επίτευξη σύμπλευσης και συνοχής σε ένα ζήτημα, που ακόμη και κατά τη συνεργασία στα πλαίσια της PeSCo, δύναται να αποτελέσει μείζον εθνικό ζήτημα για τα περισσότερα κράτη- μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Εξάλλου, όπως ήδη αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο, η αύξηση των δαπανών με ταυτόχρονο εκσυγχρονισμό των εξοπλισμών με σκοπό την επίτευξη της διαλειτουργικότητας, αποτελεί και σκοπό του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας ενώ αναφέρεται και στο Παράρτημα της Απόφασης (ΚΕΠΠΑ) 2017/2315 του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 2017 για τη θεσμοθέτηση μόνιμης διαρθρωμένης συνεργασίας και την κατάρτιση του καταλόγου των συμμετεχόντων κρατών μελών (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2017) και ως εκ τούτου πρέπει να εφαρμοστεί από όλα τα κράτη- μέλη της Ένωσης, εάν θέλουν να αποκτήσουν τις σωστές βάσεις για να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις στο κομμάτι της ασφάλειας και της άμυνας, στην σύγχρονη εποχή.

Τέλος, παρόλο που δεν γίνεται συγκεκριμένη αναφορά για τη δυνατότητα ένταξης στη Συμφωνία, τρίτου μέρους/ άλλου κράτους- μέλους της Ε.Ε. με συμφέροντα στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου, η δυνατότητα τροποποίησης με κοινή συμφωνία (Άρθρο 31) καθώς και η εφαρμογή της παρούσας σύμφωνα με τις «ευρωπαϊκές δεσμεύσεις» των δύο κρατών (Άρθρο 30) αλλά και η επιθυμία των κρατών να συμβάλλουν στην ειρήνη και την ασφάλεια στην Ευρώπη και στην ενίσχυση της στρατηγικής αυτονομίας και κυριαρχίας της Ένωσης (Προοίμιο) αφήνουν ανοιχτό το ενδεχόμενο για διεύρυνση της συνεργασίας τους.

Αυτό αποτελεί και έναν επιπλέον λόγο για τον οποίο έγινε η αρχική θεώρηση ότι η Ελληνογαλλική Αμυντική Συμφωνία αποτελεί τον πυλώνα εφαρμογής της ΚΕΠΑΑ στη Μεσόγειο, ενώ εάν ενισχυθεί από άλλα κράτη, μπορεί να αποτελέσει και μία Συμφωνία στην οποία θα βασιστεί η εφαρμογή της ΚΕΠΑΑ σε όλα τα ευρωπαϊκά κράτη, στα κοινά σύνορα και όπου υπάρχουν συμφέροντα της Ένωσης.

Από την ανάλυση της Ελληνογαλλικής Αμυντικής Συμφωνίας γίνεται ξεκάθαρη, η επιθυμία της Ελλάδας και της Γαλλίας, στην ανάπτυξη μίας συμμαχίας, τόσο σε επίπεδο πολιτικής όσο και σε επίπεδο στρατηγικής αλλά και επιχειρήσεων, με γνώμονα την διαφύλαξη της ασφάλειας και της ειρήνης στην περιοχή της Μεσογείου, όπως εξάλλου περιγράφεται στα Άρθρα της Συμφωνίας. Η ενώ λόγω Συμφωνία αποτελεί τελικά ένα εξελιγμένο Σεν Μαλό, υπό την έννοια ότι έχει ως σκοπό της επίτευξη της επιθυμητής συνεργασίας η οποία συγκλίνει σε όλα τα επίπεδα και σημεία με όσα προωθεί η Ένωση στα πλαίσια της ΚΕΠΑΑ, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας και όλα εκείνα τα Κείμενα τα οποία έχει υιοθετήσει η Ένωση και έχουν ως σκοπό της ενοποίηση των κρατών στους τομείς της ασφάλειας και της άμυνας.

3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την ανωτέρω μελέτη καθίσταται σαφές ότι σήμερα, τα σημαντικά βήματα που έχουν γίνει στον τομέα της οικονομικής και νομισματικής ολοκλήρωσης εντός της Ε.Ε. (παρόλο που και αυτά χαρακτηρίζονται από μία κρίση νομιμοποίησης λόγω της απομάκρυνσης των πολιτικών της Ένωσης από τους πολίτες της), έχουν δημιουργήσει το κατάλληλο κλίμα ώστε να αναπτυχθούν περισσότερες και ικανότερες πολιτικές από τα κράτη- μέλη και τους θεσμούς, με σκοπό της επίτευξη ολοκλήρωσης στο κομμάτι της ασφάλειας και της άμυνας. Εξάλλου μία ένωση κρατών με δυνατή οικονομία δεν μπορεί να σταθεί πλέον στο πολυσύνθετο διεθνές περιβάλλον στο οποίο συνυπάρχουν διάφοροι δρώντες, εάν δεν υιοθετεί τις κατάλληλες πολιτικές που θα προστατεύσουν τα συμφέροντά της. Για αυτόν τον λόγο με τις σημαντικές εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα στα ανατολικά και νότια σύνορα της Ε.Ε., οφείλουν να εντατικοποιηθούν οι συζητήσεις με σκοπό την ενίσχυση και τελικά της επίτευξη της ολοκλήρωσης στα πλαίσια της Κοινής Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας.

Στο κομμάτι αυτό, πρωταρχικό μέλημα των πολιτικών των κρατών- μελών αλλά και των θεσμών της Έ.Ε. αποτελεί η αντιμετώπιση της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία και η ενεργειακή κρίση αλλά και οι λοιπές κρίσεις που έχει συμπαράσει αυτή. Παρόλα αυτά, όλες οι αναλύσεις τόσο των θεσμών και του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας όσο και των κρατών- μελών, αναγνωρίζουν ότι ένα πλήθος απειλών προέρχεται ιστορικά από την ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου. Επιπλέον, αναθεωρητικές χώρες της περιφέρειας όπως η Τουρκία στην προσπάθειά τους να διαδραματίσουν σημαίνοντα ρόλο στις εξελίξεις στην περιοχή, προσπαθούν να εκμεταλλευτούν προς όφελός τους τις κρίσεις που προκύπτουν ή ακόμη προκαλούν κάποιες από τις κρίσεις (συνεχείς εισβολές στη Συρία, τουρκο- λιβυκό Σύμφωνο με τη μη αναγνωρισμένη κυβέρνηση της Λιβύης), με αποτέλεσμα την διαίωνιση προβλημάτων που μπορούν και πρέπει να επιλυθούν. Τελικά, ενώ τα κράτη της Ε.Ε. προσπαθούν μέσω της συνεργασίας, είτε μεταξύ τους, είτε με κράτη εταίρους όπως το Ισραήλ, να επιτύχουν το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα στην επίλυση των κρίσεων, υπάρχουν δρώντες που δημιουργούν ένα κλίμα τρομοκρατίας τόσο σε κράτη όπως η Κύπρος, η Συρία και το Ιράκ, όσο και σε ιδιωτικές εταιρίες που δραστηριοποιούνται στην Ανατολική Μεσόγειο.

Επιπλέον, στο εσωτερικό των κρατών της Ένωσης έχει προκληθεί μία κρίση νομιμοποίησης της Ε.Ε. και των θεσμών, η οποία προκαλείται είτε από κράτη όπως το Κατάρ και το Μαρόκο που αποτελούν κράτη δεκανίκια άλλων δυνάμεων, είτε από κόμματα που ανήκουν στο ακροδεξιό, λαϊκίστικο τόξο ώστε να ανέλθουν στην εξουσία. Τα γεγονότα αυτά μπορούν να αποτελέσουν τροχοπέδη για την επίτευξη συμφωνιών, στα πλαίσια συμμετοχής των κρατών στην Ένωση.

Επιπρόσθετα, είναι πλέον ξεκάθαρο ότι, για την Ε.Ε., η ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου αποτελεί μία περιοχή αυξημένου ενδιαφέροντος, τόσο λόγω των νοτίων παραλίων (Μαγκρέμπ, Σαχέλ) και των εκεί γεγονότων, όσο και λόγω των κινδύνων από ανατολικά (Τουρκία, Μασρέκ) καθώς οι αραβικές εξεγέρσεις των προηγούμενων ετών που ξέσπασαν σε διάφορα αραβικά κράτη -και τα αποτελέσματα των οποίων είναι ακόμη και σήμερα ορατά- συμπαρέσυραν τη δημιουργία κρίσεων σε τοπικό, περιφερειακό αλλά και διεθνές επίπεδο. Εξάλλου εκτός από τους κινδύνους που προέρχονται από τις ανωτέρω περιοχές, η λεκάνη της Μεσογείου είναι σημαντική καθώς στο υπέδαφός της υπάρχουν υδρογονάνθρακες, η αναζήτηση και εξόρυξη των οποίων μπορεί να λύσει την ενεργειακή κρίση που προκάλεσε η πανδημία αλλά και η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, αλλά και να θωρακίσει την Ένωση απέναντι σε οποιαδήποτε παρόμοια μελλοντική κρίση. Ταυτόχρονα, η επίλυση του ενεργειακού ζητήματος θα βοηθήσει την Ένωση παρέχοντας τον απαιτούμενο χρόνο ώστε να οδηγηθεί στην πράσινη ανάπτυξη με σκοπό την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών ζητημάτων που βρίσκονται ψηλά στην ατζέντα της Ένωσης.

Στο κομμάτι των απειλών, όλοι οι εταίροι εντός της Ε.Ε. αναγνωρίζουν ότι οι απειλές, όπως η διεθνής τρομοκρατία, η ανάπτυξη όπλων μαζικής καταστροφής από κράτη και τρομοκρατικές οργανώσεις, το εμπόριο χημικών και βιολογικών υποπροϊόντων που χρησιμοποιούνται για την ανάπτυξη όπλων, το οργανωμένο έγκλημα, η εργαλειοποίηση του προσφυγικού από κράτη όπως η Τουρκία, η αστάθεια των πολιτικών συστημάτων και οι εμφύλιοι σε κράτη της γειτονιάς της Ευρώπης (όπως στη Συρία και στη Λιβύη) και τα επακόλουθα (συμφωνίες που παραβιάζουν το Διεθνές Δίκαιο και τις Συνθήκες) μπορούν να οδηγήσουν σε μία γενικευμένη κρίση ασφαλείας τόσο στη Μεσόγειο όσο και εντός της ευρωπαϊκής επικράτειας.

Σημαντικό ρόλο στα ανωτέρω παίζει και η στροφή των Η.Π.Α. προς την Ανατολική Ασία και τον Ειρηνικό Ωκεανό. Η Ε.Ε. καλείται να αντιμετωπίσει με σοβαρότητα και αποφασιστικότητα, πολλές φορές και μόνη της, τα ζητήματα που προκύπτουν στην περιφέρειά της. Επιπλέον, όσο η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας παρουσιάζει ανοδική πορεία και μία επιθυμία να παρεμβαίνει σε κράτη των Δυτικών Βαλκανίων όπως η Σερβία καθώς και της Αφρικής, προς όφελός της, τόσο η παρουσία της Ε.Ε. και του ΝΑΤΟ κρίνεται επιτακτική απέναντι σε αυτήν. Τον ρόλο του θεματοφύλακα της ασφάλειας και της άμυνας στο χώρο της ευρωπαϊκής ηπείρου και της Μεσογείου καλείται τελικά να παίζει η Ε.Ε..

Για όλους τους παραπάνω λόγους, όπως ήδη αναλύθηκε στα προηγούμενα Κεφάλαια, αποτελεί μονόδρομο για την Ε.Ε. αλλά και για τον Δυτικό κόσμο, η ύπαρξη μίας Κοινής Πολιτικής και Στρατηγικής Άμυνας και Ασφάλειας της Ένωσης καθώς και η δυνατότητα ανάπτυξης ενός τακτικού στρατού υπό κεντρικό σχεδιασμό και κεντρική διοίκηση, ο οποίος σε

συνεργασία με νατοϊκές δυνάμεις, θα μπορεί να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις όπου και όταν προκύψουν. Η μοναδική μεγάλη συμφωνία η οποία προσπαθεί να δημιουργήσει το κατάλληλο κλίμα εντός της Ένωσης ώστε να επιτευχθούν τα ανωτέρω, είναι η Ελληνογαλλική Αμυντική Συμφωνία, υιοθετώντας σε διμερές αρχικά επίπεδο, όλα όσα οι θεσμοί, η Ε.Ε. και οι Συμφωνίες πρεσβεύουν.

Η Συμφωνία όμως εκτός των άλλων, με τα Άρθρα της για διαλειτουργικότητα, για κοινή εκπαίδευση, για ευθυγράμμιση τόσο των πολιτικών όσο και των θέσεων σε ζητήματα στρατιωτικού ενδιαφέροντος, είναι σύμφωνη και με το τελευταίο Κείμενο που εξέδωσε η Ε.Ε., την «Παγκόσμια Στρατηγική της Ε.Ε.» αλλά και με τον ΕΟΑ και τη «Στρατηγική Πυξίδα για την ασφάλεια και την άμυνα». Συμβαδίζει τελικά, όχι μόνο με τις Συνθήκες αλλά και με τα υπόλοιπα Κείμενα που έχει κατά καιρούς εκδώσει και υιοθετήσει τόσο η Ένωση όσο και οι θεσμοί και τα όργανά της.

Εξάλλου, Γαλλία και Ελλάδα, μέσω της Συμφωνίας διαφυλάττουν πρωταρχικά τα συμφέροντα των δύο κρατών, τα οποία σε πολλές περιπτώσεις συμπίπτουν με τα συμφέροντα της Ένωσης. Η Γαλλία, μέσω της συμφωνίας, επιτυγχάνει τη δημιουργία μίας συμμαχίας μέσω της οποίας μπορεί υπό προϋποθέσεις να προστατεύσει στην πράξη τις εταιρίες γαλλικών συμφερόντων που δραστηριοποιούνται στους τομείς της έρευνας και της εξόρυξης υδρογονανθράκων και δραστηριοποιούνται στην Μεσόγειο, όσο και να διασφαλίσει την απρόσκοπτη και αδιάλειπτη λειτουργία τους, αντιμετωπίζοντας τα ζητήματα στην πηγή τους (Σαχέλ, Βόρεια Αφρική και Μέση Ανατολή) και πριν αυτά μεταφερθούν στην λεκάνη της Μεσογείου. Επιπλέον, η Γαλλία επιτυγχάνει, εφόσον στη Συμφωνία ενταχθούν και άλλα κράτη-μέλη της Ε.Ε., την ανάδειξή της στη μεγαλύτερη στρατιωτική δύναμη εντός της Ένωσης.

Από πλευράς Ελλάδας, η Αμυντική Συμφωνία έχει πολυδιάστατα οφέλη. Αρχικά, η ύπαρξη συμμαχικών στρατιωτικών πλοίων και αεροσκαφών στην λεκάνη της Ανατολικής Μεσογείου, αναδεικνύει με τον πλέον σημαντικό τρόπο την ύπαρξη κοινών ευρωπαϊκών συνόρων, τα οποία έχουν δεσμευτεί να προστατεύουν, τόσο η Ελλάδα όσο και η Γαλλία. Επιπρόσθετα, κατ' αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται εν μέρει (καθώς δεν αποτελεί τη μοναδική λύση) η ανάσχεση των αναθεωρητικών βλέψεων της Τουρκίας προς το Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο. Όμως, η Ελλάδα επωφελείται και στην πράξη, εντός πεδίου, καθώς η προμήθεια (έναντι αντιτίμου φυσικά) με μαχητικά αεροσκάφη τέταρτης γενιάς – Rafale, με σύγχρονες φρεγάτες πολλαπλού ρόλου τύπου Belharrag (FDI). Επιπρόσθετα, από την ανωτέρω αγορά επωφελείται και η εγχώρια βιομηχανία καθώς για την υποστήριξή τους θα χρησιμοποιηθούν από τους Γάλλους, ελληνικές εταιρίες. Τέλος, η Ελλάδα αποδεικνύει την επιθυμία της για ολοκλήρωση της Κοινής Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας, παίζοντας πρωταγωνιστικό ρόλο σε οποιαδήποτε μελλοντική πράξη εντός της Ε.Ε., τόσο λόγω

της γεωπολιτικής της θέσης αλλά κυρίως λόγω της επιθυμίας της να πρωτοστατήσει στο πεδίο, από κοινού με τη Γαλλία.

Όπως ήδη διαπιστώθηκε από την κατά Άρθρο ανάλυση, η Συμφωνία, ακολουθώντας τα προστάγματα της Ένωσης, των θεσμών και του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας, έφερε μαζί τα στρατεύματα δύο κρατών, τα οποία υπό προϋποθέσεις μπορούν να διαφυλάξουν τα συμφέροντα της Ε.Ε. στη λεκάνη της Μεσογείου. Τα πρώτα δείγματα, με τη συμμετοχή σε κοινές ασκήσεις και δράσεις είναι άκρως ενθαρρυντικά, τόσο στο κομμάτι της εκπαίδευσης και της ετοιμότητας, όσο και στο κρίσιμο ζήτημα της διαλειτουργικότητας των δυνάμεων. Επιπρόσθετα, οι συμφωνίες που συνοδεύουν την κύρια Συμφωνία για προμήθεια αεροσκαφών και φρεγατών με ευνοϊκούς όρους για την Ελλάδα, έχουν ως σκοπό, αφενός τον απαραίτητο εκσυγχρονισμό των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων και αφετέρου την συνύπαρξη κοινών «οπλικών συστημάτων» στις φαρέτρες των δύο κρατών.

Προσωπική εκτίμηση αποτελεί η πεποίθηση ότι εάν τα δύο κράτη μέσω των αρμόδιων Υπουργείων και των Επιτελείων των Ενόπλων Δυνάμεων τους, συνεχίσουν στο ίδιο σοβαρό μοτίβο τη συνεργασία, μπορούν να δημιουργήσουν τον πυλώνα πάνω στον οποίο θα βασιστεί η ΚΕΠΑΑ, όχι μόνο στην περιοχή της Μεσογείου αλλά και στην ευρύτερη περιφέρεια της Ε.Ε.. Τα μέχρι σήμερα στοιχεία αποδεικνύουν ότι τα δύο κράτη μοιράζονται κοινές αξίες και πεποιθήσεις για τη σημαντικότητα της ευρύτερης περιοχής της Μεσογείου, με ελληνικές φρεγάτες να συμμετέχουν στη πρώτη φάση της γαλλικής ναυτικής επιχείρησης εντός της Μεσογείου, «Clemenceau 21» (Vavasseur, 2021), ενώ μετά και την υπογραφή της Συμφωνίας, δυνάμεις των δύο κρατών έχουν συμμετάσχει στην ελληνική αποβατική άσκηση «Αργώ 22» στο Αιγαίο Πέλαγος, αλλά και στη μεγαλύτερη ναυτική άσκηση που έχει διεξάγει το γαλλικό ναυτικό, την «POLARIS 21» στη Δυτική Μεσόγειο (Manaranche, 2021).

Επιπρόσθετα, είναι πλέον ξεκάθαρο ότι οι πολιτικές της Ελλάδας και της Γαλλίας, πρέπει επιπλέον να στοχεύουν στην ένταξη εντός της Συμφωνίας, με σκοπό τη διεύρυνσή της, σε πρώτη φάση των κρατών που έχουν κοινά συμφέροντα στην λεκάνη της Μεσογείου (Ισπανία και Ιταλία) και σε δεύτερο βαθμό των υπολοίπων κρατών της Ε.Ε.. Επιπρόσθετα και η συνεργασία σε άλλους τομείς (π.χ. Δημόσια Διοίκηση, Σώματα Ασφαλείας κ.α.) θα προσφέρει σημαντικά οφέλη και θα ενισχύσει καίτοι περεταίρω τους δεσμούς των δύο κρατών και τη σημαντικότητα της Ελληνογαλλικής Αμυντικής Συμφωνίας.

Τέλος, στο κομμάτι της συνεργασίας των δύο κρατών, είναι σημαντική η αλληλοϋποστήριξη στην πράξη, στα ζητήματα που αντιμετωπίζουν τα δύο κράτη, είτε στη Μεσόγειο, με τις μεταναστευτικές ροές και τα αναθεωρητικά κράτη (Τουρκία), είτε με τις τρομοκρατικές οργανώσεις και την παρείσφρηση μελών τους ακόμη και στις κοινωνίες των ευρωπαϊκών κρατών. Το πρώτο βήμα, με τη σύναψη μίας ισχυρής Συμφωνίας που θα

καθιερώσει την ΚΕΠΑΑ στη Μεσόγειο έχει γίνει και το μέλλον φαντάζει ως ευκαιρία μόνιμης εγκαθίδρυσης της Ένωσης, στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου, Εξάλλου, μόνο όφελος μπορεί να έχει η εγκαθίδρυση ενός status quo στην περιοχή, βασιζόμενου στην ασφάλεια, τη συνεργασία και την ευημερία, τόσο για τα κράτη του ευρωπαϊκού νότου, όσο και για τα υπόλοιπα κράτη- μέλη της Ε.Ε. αλλά και για τους τρίτους εταίρους της Ένωσης στην περιοχή.

4. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Kennedy, P. (1992). *Grand Strategies in War and Peace*. Yale University Press.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

BBC NEWS team. (1999). World: Europe. Prodi calls for Euro army. United Kingdom.

Ανάκτηση December 4, 2022, από World: Europe Prodi calls for Euro army:

<http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/339209.stm>

Birgbauer, P. (2022). *The US Pivot to Asia Was Dead on Arrival*. Ανάκτηση November 20, 2022,

από The Diplomat: <https://thediplomat.com/2022/03/the-us-pivot-to-asia-was-dead-on-arrival/>

European Council. (2021). *Address by President Charles Michel to the European Defence Agency annual conference*. Ανάκτηση από <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2021/12/07/address-by-president-charles-michel-to-the-european-defence-agency-annual-conference/>

European Defence Agency. (2022). *2022 COORDINATED ANNUAL REVIEW ON DEFENCE REPORT*. Ανάκτηση από <https://eda.europa.eu/docs/default-source/eda-publications/2022-card-report.pdf>

European Defence Agency. (2022). *Defence Data 2020-2021, Key Findings and analysis*.

Ανάκτηση από <https://eda.europa.eu/docs/default-source/brochures/eda---defence-data-2021---web---final.pdf>

European Union. (2016). *Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe, A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy*. *European Union Global Strategy*.

Ανάκτηση από https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf

European Union. (2022, March). *A Strategic Compass for Security and Defence*. Ανάκτηση από https://www.eeas.europa.eu/files/documents/strategic_compass_en3_web.pdf

General Secretariat of the Council. (2009). *European Security Strategy : a secure Europe in a better world*. (P. Office, Παραγωγός) Ανάκτηση από Council of the European Union: <https://data.europa.eu/doi/10.2860/1402>

Manaranche, M. (2021). *French Navy To Kick Off 'POLARIS': Its Largest Ever Exercise*.

Ανάκτηση από <https://www.navalnews.com/naval-news/2021/11/french-navy-to-kick-off-polaris-largest-exercise/>

Vavasseur, X. (2021). French Carrier Strike Group Begins ‘Clemenceau 21’ Deployment. Ανάκτηση από <https://www.navalnews.com/naval-news/2021/02/french-carrier-strike-group-begins-clemenceau-21-deployment/>

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Goldschmidt, A. J., & Boum, A. (2016). *Ιστορία της Μέσης Ανατολής*. (Θ. Αναγνωστόπουλος, Μεταφρ.) Αθήνα: Επίκεντρο.
- Nugent, N. (2012). *Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση* (Γ' Πλήρως Αναθεωρημένη εκδ.). (Μ. Μενδρινού, Επιμ., & Ι. Τσολακίδου, Μεταφρ.) Αθήνα: Σαββάλας.
- Nugent, N. (2012). *Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Ιστορία, Θεσμοί, Πολιτικές* (7η εκδ.). (Μ. Μενδρινού, Επιμ., & Ι. Τσολακίδου, Μεταφρ.) Αθήνα: Σαββάλας.
- Ηρακλειδής, Α. (2015). *Διεθνείς Σχέσεις και Διεθνής Πολιτική*. Αθήνα: Αποθετήριο Ηλεκτρονικών Βιβλίων Κάλλιπος. Ανάκτηση από <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/6150>
- Ιωακειμίδης, Π. (1993). *Ευρωπαϊκή Πολιτική Ένωση, Θεωρία, Διαπραγμάτευση, Θεσμοί και Πολιτικές, Η Συνθήκη του Μάαστριχτ και η Ελλάδα*. Αθήνα: Θεμέλιο.
- Ιωακειμίδης, Π. (2009). Η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο Ελληνική Πανεπιστημιακή Ένωση Ευρωπαϊκών Σπουδών, & Σ. Στεφάνου Κ. Τσινισιζέλης Μ. Φατούρος Αρ. Χριστοδουλίδης Θ. (Επιμ.), *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές* (Τόμ. Α': Ενοποιητική Δυναμική Δικαιοταξία-Διακυβέρνηση, σσ. 309-335). Αθήνα: Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ.
- Κοπά, Μ. (2016). *Η Κοινή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας: Η ιστορία, οι θεσμοί, οι στρατηγικές*. Αθήνα: Πατάκη.
- Κουλουμπής, Θ. (1995). *Διεθνείς Σχέσεις: Εξουσία και Δικαιοσύνη*. (Σ. Ντάλης, Επιμ.) Αθήνα: Παπαζήση.
- Ντάλης, Σ. (2018). Αναζητώντας μία συνεκτική και αποτελεσματική δράση της ΕΕ στη Διεθνή Σκηνή. Στο *Ασφάλεια και Συνεργασία στη Μεσόγειο και τη Νοτιοανατολική Ευρώπη*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Χριστοδουλίδης, Θ. (2009). Η Ιστορική Διαδρομή της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης. Στο Ε. Π. Σπουδών, Κ. Στεφάνου, Μ. Τσινισιζέλης, Α. Φατούρος, & Θ. Χριστοδουλίδης (Επιμ.), *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές* (Τόμ. Α': Ενοποιητική Δυναμική Δικαιοταξία-Διακυβέρνηση, σσ. 27-141). Αθήνα: Ι.ΣΙΔΕΡΗΣ.

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΕΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Ευρωπαϊκή Ένωση. (1992). Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μάαστριχτ. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX%3A12008M042>
- Ευρωπαϊκή Ένωση. (2016). *Ενοποιημένη Απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Ανάκτηση από Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016ME/TXT&from=EL>
- Ευρωπαϊκή Ένωση. (2022). Μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας (PESCO). Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:4335528>
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. (2016). Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 22ας Νοεμβρίου 2016 σχετικά με την Ευρωπαϊκή Αμυντική Ένωση., (σ. 17). Στρασβούργο. Ανάκτηση από https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2016-0435_EL.html
- Ντάλης, Σ. (2021). Ένα Μεσογειακό Σεν Μαλό;. Ανάκτηση Δεκέμβριος 1, 2021, από <https://www.lecourrierdiplomatique.eu/2021/ena-mesogiako-sen-malo/>
- Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2017, Δεκέμβριος 11). Απόφαση (ΚΕΠΠΑ) 2017/2315 του Συμβουλίου για τη θεσμοθέτηση μόνιμης διαρθρωμένης συνεργασίας (PESCO) και την κατάρτιση του καταλόγου των συμμετεχόντων κρατών μελών. Βρυξέλλες. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32017D2315>
- Υπουργείο Εθνικής Άμυνας Ελλάδας. (2023). Φ.900α/3817/18792: *Απάντηση στην Ερώτηση 1901/24-01-2023 της Βουλής των Ελλήνων*. Ανάκτηση από <https://www.mod.mil.gr/wp-content/uploads/2023/02>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Συμφωνία μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Γαλλικής Δημοκρατίας για την εγκαθίδρυση στρατηγικής εταιρικής σχέσης για τη συνεργασία στην άμυνα και την ασφάλεια.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Τίτλος Ι ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

Άρθρο 1 Αντικείμενο συνεργασίας

Άρθρο 2 Μέσα συνεργασίας

Άρθρο 3 Ευθύνη μερών για άμυνα και ασφάλεια

Άρθρο 4 Συχνότητα διαβουλεύσεων

Άρθρο 5 Διεξαγωγή ετήσιων στρατηγικών διαλόγων

Άρθρο 6 Αντικείμενο διαβουλεύσεων

Άρθρο 7 Ανταλλαγή απόψεων και εναρμόνιση θέσεων για κρίσιμα ζητήματα

Άρθρο 8 Διαβούλευση σε θέματα NATO

Άρθρο 9 Διευθύνουσα Επιτροπή Υψηλού Επιπέδου

Τίτλος ΙΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Άρθρο 10 Αντικείμενο συνεργασίας

Άρθρο 11 Αντικείμενο διαβουλεύσεων

Άρθρο 12 Ανταλλαγές αναλύσεων επί ενεργειακών θεμάτων

Άρθρο 13 Διεύρυνση συνεργασίας Υπουργείων Εξωτερικών

Άρθρο 14 Συνεργασία στο πλαίσιο του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών

Τίτλος ΙΙΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

Άρθρο 15 Αντικείμενο συνεργασίας

Άρθρο 16 Αντικείμενο διαβουλεύσεων

Άρθρο 17 Στόχος στρατιωτικής συνεργασίας

Άρθρο 18 Μορφές συνεργασίας

Άρθρο 19 Υποχρέωση ενημέρωσης για αμυντικές πρωτοβουλίες

Άρθρο 20 Αμοιβαία διευκόλυνση πρόσβασης σε εκπαιδευσεις κατάρτισης

Άρθρο 21 Προώθηση δραστηριοτήτων εκπαίδευσης

Άρθρο 22 Ανταλλαγή πληροφοριών

Άρθρο 23 Συναντήσεις Επιτελείων

Τίτλος V ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΩΝ ΕΞΟΠΛΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ ΑΜΥΝΑΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Άρθρο 24 Αντικείμενο συνεργασίας

Άρθρο 25 Ανάπτυξη βιομηχανικής εταιρικής σχέσης

Άρθρο 26 Επιτροπή εξοπλισμών

Άρθρο 27 Προεδρεύων επιτροπής εξοπλισμών

Τίτλος V ΤΕΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 28 Επίλυση διαφορών

Άρθρο 29 Δαπάνες εφαρμογής

Άρθρο 30 Εφαρμογή συμφωνίας

Άρθρο 31 Ισχύς, τροποποίηση και καταγγελία συμφωνίας

Κύρωση Συμφωνίας

Κυρώνεται και έχει την ισχύ, που προβλέπει η παρ. 1 του άρθρου 28 του Συντάγματος, η Συμφωνία μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Γαλλικής Δημοκρατίας για την εγκαθίδρυση στρατηγικής εταιρικής σχέσης για τη συνεργασία στην άμυνα και την ασφάλεια, που υπογράφηκε στο Παρίσι, στις 28 Σεπτεμβρίου 2021, το πρωτότυπο κείμενο της οποίας στην ελληνική και στη γαλλική γλώσσα έχει ως εξής:

Η Κυβέρνηση της Ελληνικής Δημοκρατίας και η Κυβέρνηση της Γαλλικής Δημοκρατίας, εφεξής αποκαλούμενες «τα Μέρη».

Υπενθυμίζοντας τους σκοπούς και τις αρχές που περιέχονται στον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών,

Αναγνωρίζοντας ότι η Ελλάδα και η Γαλλία έχουν μία μακρά, στενή, και διαρκή σχέση που βασίζεται σε κοινές αξίες και στις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων καθώς και στον σεβασμό του Διεθνούς Δικαίου, συμπεριλαμβανομένης της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας,

Λαμβάνοντας υπόψη τη Συνθήκη Βορείου Ατλαντικού που υπεγράφη στην Ουάσιγκτον στις 4 Απριλίου 1949,

Λαμβάνοντας υπόψη τη Σύμβαση μεταξύ των Κρατών Μελών της Συνθήκης Βορείου Ατλαντικού επί του Νομικού Καθεστώτος των Δυνάμεων αυτών, που υπεγράφη στο Λονδίνο στις 19 Ιουνίου 1951, εφεξής αποκαλούμενη «NATO SOFA»,

Λαμβάνοντας υπόψη τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, που υπεγράφη στο Μάαστριχτ στις 7 Φεβρουαρίου 1992, ιδίως το άρθρο 42,

Λαμβάνοντας υπόψη την κοινή Διακήρυξη της 6ης Ιουνίου 2008 του Πρωθυπουργού της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Προέδρου της Γαλλικής Δημοκρατίας σχετικά με την άμυνα και την ασφάλεια, η οποία υπογράμμισε τη θέληση των δυο χωρών να συνεισφέρουν από κοινού στην οικοδόμηση μιας ισχυρής και αυτόνομης Ευρώπης της Άμυνας και στην ενίσχυση της συνεργασίας τους στον επιχειρησιακό στρατιωτικό τομέα,

Λαμβάνοντας υπόψη την ελληνο-γαλλική Διακήρυξη σχετικά με τη Στρατηγική Εταιρική Σχέση για το μέλλον, η οποία υπεγράφη από τον Πρωθυπουργό της Ελληνικής Δημοκρατίας και τον Πρόεδρο της Γαλλικής Δημοκρατίας στις 23 Οκτωβρίου 2015 καθώς και τον σχετικό Οδικό Χάρτη ο οποίος υπεγράφη από τον Έλληνα και τον Γάλλο Πρωθυπουργό στις 3 Ιουνίου 2016.

Επιθυμώντας να ενισχύσουν και να εντατικοποιήσουν περαιτέρω τη συνεργασία τους στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας επί τη βάση του αμοιβαίου συμφέροντος και της αλληλεγγύης και στοχεύοντας στην αμοιβαία διαφύλαξη και προστασία της ασφάλειας, της κυριαρχίας, της ανεξαρτησίας και της εδαφικής ακεραιότητας των δύο χωρών καθώς και στην προώθηση της ασφάλειας και της ευημερίας σε περιοχές κοινού ενδιαφέροντος,

Επιθυμώντας να συμβάλλουν στην ειρήνη και την ασφάλεια στην Ευρώπη, ιδίως στην περιοχή της Μεσογείου,

Έχοντας ως στόχο να συμβάλλουν στην ενίσχυση της στρατηγικής αυτονομίας και της κυριαρχίας της Ευρώπης,

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η στρατηγική εταιρική σχέση τους συμβάλλει στην διεθνή ειρήνη και ασφάλεια,

Συμφώνησαν να εγκαθιδρύσουν μία στρατηγική εταιρική σχέση για τη συνεργασία στην άμυνα και την ασφάλεια ως εξής:

I – ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

Άρθρο 1

Τα Μέρη διαβουλεύονται σε τακτική βάση επί όλων των θεμάτων άμυνας και ασφάλειας κοινού ενδιαφέροντος, ιδίως στον πολιτικό τομέα, στον στρατιωτικό τομέα και στον τομέα της αμυντικής βιομηχανίας, εντός του πλαισίου των αμοιβαίων δεσμεύσεων ασφαλείας που έχουν αναληφθεί βάσει δεσμευτικών και για τα δύο συνθηκών και συμφωνιών και επιδιώκοντας την πλήρη

εφαρμογή αυτών, λαμβάνοντας υπόψη ότι η εξέλιξη του διεθνούς και περιφερειακού περιβάλλοντος ασφάλειας και άμυνας, δημιουργεί και για τα δύο κράτη συμφέροντα ασφάλειας που συνδέονται στενά μεταξύ τους, ιδίως σε περίπτωση κρίσης, αύξησης των εντάσεων ή ένοπλης επίθεσης όπως προβλέπεται στο άρθρο 2.

Άρθρο 2

Τα Μέρη παρέχουν το ένα στο άλλο βοήθεια και συνδρομή, με όλα τα κατάλληλα μέσα που έχουν στην διάθεσή τους, κι εφόσον υφίσταται ανάγκη με τη χρήση ένοπλης βίας, εάν διαπιστώσουν από κοινού ότι μία ένοπλη επίθεση λαμβάνει χώρα εναντίον της επικράτειας ενός από τα δύο, σύμφωνα με το Άρθρο 51 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

Άρθρο 3

Τα Μέρη έχουν την κύρια ευθύνη για την άμυνα και ασφάλειά τους, και, ενώ ο Οργανισμός της Συνθήκης Βορείου Ατλαντικού (NATO) παραμένει το θεμέλιο της συλλογικής τους άμυνας, συνεχίζουν να ενισχύουν την Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας της Ε.Ε., η οποία πρέπει να συμπεριλαμβάνει την προοδευτική διαμόρφωση μίας Πολιτικής Άμυνας της Ένωσης.

Άρθρο 4

Οι Υπουργοί Εθνικής Άμυνας και Εξωτερικών της Ελλάδας και της Γαλλίας διαβουλεύονται σε τακτική βάση και όταν καθίσταται αναγκαίο, ιδίως ενόψει των εξελίξεων της στρατηγικής κατάστασης σε περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο.

Άρθρο 5

Οι πολιτικές Διευθύνσεις των αρμόδιων Υπουργείων διεξάγουν ετήσιους στρατηγικούς διαλόγους, πέραν των συναντήσεων των Επιτελείων, των επιτροπών εξοπλιστικών προγραμμάτων ή οποιωνδήποτε άλλων τεχνικών επιτροπών οι οποίες θεωρούνται αναγκαίες.

Άρθρο 6

Οι διαβουλεύσεις καλύπτουν τα θέματα κοινού ενδιαφέροντος, όπως το παγκόσμιο στρατηγικό περιβάλλον, τα περιφερειακά ζητήματα (κυρίως στις περιοχές της Μεσογείου, της Μέσης Ανατολής, της Αφρικής και των Βαλκανίων), την ενίσχυση των ικανοτήτων των Ευρωπαίων, την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, τη διάδοση των Όπλων Μαζικής Καταστροφής, τον έλεγχο των εξοπλισμών, τις ενεργειακές προκλήσεις, τη μετανάστευση, τη θαλάσσια ασφάλεια, τις υβριδικές απειλές, την παραπληροφόρηση, τις ρηζικέλευθες τεχνολογίες και την τεχνητή νοημοσύνη.

Άρθρο 7

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ανταλλαγή απόψεων και, στο μέτρο του εφικτού, στην εναρμόνιση των θέσεων για κρίσιμα ζητήματα σχετικά με αμυντικές πρωτοβουλίες της ΕΕ, αναφορικά με τις οποίες θα πρέπει να αναζητούνται όλες οι δυνατότητες συνεργασίας, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης κοινών προγραμμάτων της Μόνιμης Διαρθρωμένης Συνεργασίας (ΜΔΣ). Οι αντίστοιχες Διευθύνσεις των Υπουργείων Εθνικής Άμυνας και Εξωτερικών, καθώς και οι Μόνιμες Αντιπροσωπείες και οι Στρατιωτικοί Εκπρόσωποι στην ΕΕ, θα συναντώνται σε τακτική βάση προκειμένου να ανταλλάσσουν απόψεις και να συντονίζουν τις κατάλληλες θέσεις για θέματα σχετικά με την Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας με σκοπό την ενίσχυση της στρατηγικής αυτονομίας της Ε.Ε. και την κυριαρχία της Ευρώπης.

Άρθρο 8

Τα Μέρη διαβουλεύονται σε τακτική βάση σε θέματα ΝΑΤΟ, για να ανταλλάσσουν απόψεις και, ει δυνατόν, να συντονίζουν τις θέσεις τους, προκειμένου να ενισχύσουν τον Ευρωπαϊκό πυλώνα του ΝΑΤΟ και τη Συμμαχία συνολικά.

Άρθρο 9

Τα Μέρη συστήνουν μία Διευθύνουσα Επιτροπή Υψηλού Επιπέδου, η οποία θα συγκαλείται σε ετήσια βάση προκειμένου να διεξάγει μία συνολική επισκόπηση της συνεργασίας τους και της αμυντικής τους σχέσης, με στόχο να εξευρεθούν νέα πεδία και μέσα περαιτέρω εμβάθυνσης. Η εν λόγω Διευθύνουσα Επιτροπή αποτελείται από αρμόδιους ανώτερους αξιωματούχους των δύο Μερών. Οι ετήσιες συναντήσεις θα λαμβάνουν χώρα εναλλάξ σε Αθήνα και Παρίσι.

II – ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Άρθρο 10

Τα Μέρη εμβαθύνουν τη συνεργασία τους σε θέματα εξωτερικής πολιτικής ενώ ταυτόχρονα θα επιδιώκουν να ενισχύσουν τον ρόλο της Ευρώπης στον κόσμο. Διαβουλεύονται μεταξύ τους, σε όλα τα επίπεδα, με σκοπό τον καθορισμό κοινών θέσεων σε όλες τις σημαντικές αποφάσεις που επηρεάζουν τα κοινά τους συμφέροντα και την από κοινού δράση όποτε είναι δυνατό.

Άρθρο 11

Οι διαβουλεύσεις, σε επίπεδο Υπουργών Εξωτερικών, καλύπτουν τα θέματα που ενδιαφέρουν τα Μέρη από κοινού, όπως για παράδειγμα, τις σχέσεις με τις κυριότερες περιφερειακές δυνάμεις, κυρίως στη Μεσόγειο, τη Μέση Ανατολή, την Αφρική και τα Βαλκάνια, την πολυμέρεια, την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, τη διάδοση των Όπλων Μαζικής Καταστροφής, τον έλεγχο

των εξοπλισμών, τη μετανάστευση, τη θαλάσσια ασφάλεια, τις υβριδικές απειλές και προκλήσεις, τις ρηζικέλευθες τεχνολογίες και την τεχνητή νοημοσύνη.

Άρθρο 12

Τα Μέρη ενισχύουν ιδίως τις μεταξύ τους ανταλλαγές αναλύσεων επί ενεργειακών θεμάτων στη Μεσόγειο καθώς αυτά συνιστούν σημαντική παράμετρο για τη σταθερότητα ολόκληρης της περιοχής. Θα δίνεται επίσης έμφαση στις σχέσεις με τις ΗΠΑ, τη Ρωσία και την Κίνα.

Άρθρο 13

Τα Μέρη διευρύνουν τη συνεργασία μεταξύ των Υπουργείων Εξωτερικών τους, συμπεριλαμβανομένων των διπλωματικών αποστολών και προξενικών αρχών. Ενθαρρύνουν τις ανταλλαγές μεταξύ των Μονίμων Αντιπροσωπειών τους στα Ηνωμένα Έθνη στη Νέα Υόρκη, μεταξύ των Μονίμων Αντιπροσωπειών τους στο ΝΑΤΟ και των Μόνιμων Αντιπροσωπειών στην ΕΕ, καθώς και μεταξύ των αρχών του κάθε κράτους που είναι υπεύθυνες για τον συντονισμό σε θέματα Ευρωπαϊκής πολιτικής.

Άρθρο 14

Ειδικότερα και εντός του πλαισίου του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, τα Μέρη συνεργάζονται στενά σε όλους τους οργανισμούς και τα όργανα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ). Θα συντονίζουν τις θέσεις τους, σύμφωνα με τις θέσεις και τα συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εργάζονται από κοινού για την προώθηση των θέσεων και δεσμεύσεων της ΕΕ σχετικά με τις παγκόσμιες προκλήσεις και απειλές και θα καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια προκειμένου να διασφαλίζουν ότι η ΕΕ υιοθετεί μια ομοιόμορφη στάση στους αρμόδιους οργανισμούς και όργανα των Ηνωμένων Εθνών.

III – ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

Άρθρο 15

Η Ελλάδα και η Γαλλία εμβαθύνουν τη συνεργασία τους σε θέματα άμυνας ενώ συγχρόνως επιδιώκουν την ενίσχυση της ευρωπαϊκής άμυνας. Διαβουλεύονται μεταξύ τους, σε όλα τα επίπεδα, με στόχο τη διαμόρφωση κοινής αντίληψης σε όλες τις σημαντικές αποφάσεις που επηρεάζουν τα κοινά αμυντικά συμφέροντά τους και την κοινή δράση τους, όποτε είναι εφικτό.

Άρθρο 16

Οι διαβουλεύσεις σε επίπεδο Υπουργών Άμυνας καλύπτουν θέματα που ενδιαφέρουν από κοινού, όπως για παράδειγμα, τη διμερή αμυντική συνεργασία, την αμυντικοτεχνική συνεργασία, την περιφερειακή αμυντική συνεργασία, τις αμυντικές πρωτοβουλίες, τη θαλάσσια ασφάλεια, τις

υβριδικές απειλές και προκλήσεις, τις κυβερνο-απειλές, τις ευρωπαϊκές αμυντικές πρωτοβουλίες, την ανάπτυξη δυνατοτήτων, τις ρηξικέλευθες τεχνολογίες και την τεχνητή νοημοσύνη.

Άρθρο 17

Η στρατιωτική συνεργασία μεταξύ των Μερών έχει ως στόχο την ανάπτυξη μίας κοινής στρατηγικής κουλτούρας και την βελτίωση της διαλειτουργικότητας μεταξύ των Ενόπλων Δυνάμεών τους προς αμοιβαίο όφελος των δύο Μερών.

Άρθρο 18

Η συνεργασία αυτή μπορεί να λάβει, χωρίς να περιορίζεται σε αυτές, τις εξής μορφές:

- α) Ανταλλαγή εκπαιδευτών και φοιτητών από στρατιωτικά ιδρύματα.
- β) Συμμετοχή σε μαθήματα θεωρητικής και πρακτικής κατάρτισης, σεμινάρια, συζητήσεις στρογγυλής τραπέζης και συμπόσια, που διοργανώνονται από στρατιωτικούς και πολιτικούς φορείς αμυντικού ενδιαφέροντος.
- γ) Ανταλλαγή Αξιοματικών-Συνδέσμων (ΑΣ).
- δ) Ανταλλαγή επισκέψεων σε στρατιωτικούς και πολιτικούς φορείς αμυντικού ενδιαφέροντος.
- ε) Ενδιάμεσες στάσεις και /ή επισκέψεις σε κρατικά αεροσκάφη και πολεμικά πλοία.
- στ) Χρήση προκαθορισμένων θαλάσσιων λιμένων και αερολιμένων για εκπαίδευση και επίγνωση του περιβάλλοντος της περιοχής.
- ζ) Ειδικές και χωριστές διευθετήσεις που διευκολύνουν την επιχειρησιακή χρήση εγκαταστάσεων θαλασσιών λιμένων και αερολιμένων αμοιβαίων των Μερών.
- η) Κοινές δραστηριότητες, εκπαίδευση και στρατιωτικές ασκήσεις, είτε επί του εδάφους είτε επί Ελληνικών ή Γαλλικών Κρατικών πλοίων ή αεροσκαφών, στο πλαίσιο της αυξημένης ναυτικής παρουσίας της Γαλλίας στην Μεσόγειο ή της κοινής συμμετοχής σε διμερείς ή πολυμερείς ασκήσεις στην Ανατολική Μεσόγειο και στο Αιγαίο Πέλαγος.
- θ) Ανταλλαγή γνώσεων και εμπειρίας στους τομείς των επιχειρήσεων στο εξωτερικό, των ειρηνευτικών επιχειρήσεων του ΟΗΕ καθώς και της χρήσης στρατιωτικού εξοπλισμού.
- ι) Συμμετοχή σε κοινές αναπτύξεις δυνάμεων ή αναπτύξεις σε θέατρα επιχειρήσεων προς υποστήριξη κοινών συμφερόντων, όπως, για παράδειγμα, τις υπό γαλλική διοίκηση επιχειρήσεις στο Σαχέλ.
- ια) Συνεκπαίδευση μεταξύ των Ειδικών Δυνάμεων.
- ιβ) Συνεργασία στους τομείς αναγνώρισης απειλών στον κυβερνοχώρο και ανάπτυξης ικανοτήτων κυβερνο-άμυνας.
- ιγ) Συνεργασία στους τομείς αναγνώρισης υβριδικών απειλών και ανάπτυξης κατάλληλων τρόπων αντιμετώπισης.

- ιδ) Αμοιβαία υποστήριξη αναφορικά με τη συμμετοχή σε πολυεθνικές αμυντικές δομές, όπως για παράδειγμα η Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Επέμβασης (ΕΙΕ).
- ιε) Οποιοσδήποτε άλλες δραστηριότητες οι οποίες συμφωνούνται από κοινού από τα Μέρη στη βάση του κοινού τους συμφέροντος.

Άρθρο 19

Οικοδομώντας επί της ισχυρής τους σχέσης, τα Μέρη ενημερώνουν κατάλληλα το ένα το άλλο, εκ των προτέρων, για τις διάφορες αμυντικές πρωτοβουλίες τους με στόχο την αξιολόγηση της δυνατότητας συμμετοχής.

Άρθρο 20

Στο μέτρο του δυνατού, οι αρμόδιες αρχές των Μερών διευκολύνουν αμοιβαίως την πρόσβαση στις αντίστοιχες εκπαιδύσεις κατάρτισής τους, όπως στις βασικές και προχωρημένες εκπαιδύσεις, στην ανώτερη στρατιωτική εκπαίδευση αξιωματικών ή στις εκπαιδύσεις κατάρτισης τεχνικού περιεχομένου για αξιωματικούς και υπαξιωματικούς των Ενόπλων Δυνάμεων.

Άρθρο 21

Στο μέτρο του δυνατού, τα Μέρη προωθούν και θεσπίζουν δραστηριότητες εκπαίδευσης, στην ελληνική και γαλλική γλώσσα αντίστοιχα.

Άρθρο 22

Στο πεδίο των πληροφοριών, τα Μέρη διευκολύνουν τη μεταξύ τους ανταλλαγή πληροφοριών και κοινών αναλύσεων για γεωγραφικές περιοχές ενδιαφέροντος καθώς και για ζητήματα που θα προσδιορίζουν από κοινού.

Άρθρο 23

Καταρχήν, τα διακλαδικά Επιτελεία (Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας/ Etat-Major des Armées) συναντώνται μία φορά κατ' έτος προκειμένου να συντονίζουν την εφαρμογή της επιχειρησιακής και διμερούς συνεργασίας στην άμυνα και την ασφάλεια. Αυτές οι συναντήσεις καθιστούν εφικτή την εκπόνηση του στρατιωτικού μέρους του ετήσιου σχεδίου Αμυντικής συνεργασίας. Τα Επιτελεία των Κλάδων διεξάγουν τις δικές τους συναντήσεις προκειμένου να τροφοδοτούν το ετήσιο σχέδιο συνεργασίας και να εφαρμόζουν, στο αντίστοιχο επίπεδό τους, τις αποφάσεις που λαμβάνονται από κοινού σε διακλαδικό επίπεδο.

IV – ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΩΝ ΕΞΟΠΛΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ ΑΜΥΝΑΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Άρθρο 24

Τα Μέρη συνεργάζονται στον τομέα των εξοπλιστικών προγραμμάτων για τις Ένοπλες Δυνάμεις τους, καθώς και στον τομέα των βιομηχανιών άμυνας και ασφάλειας, κυρίως με σκοπό την βελτίωση των αμυντικών τους ικανοτήτων, την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των αμυντικών τους βιομηχανιών και την ενίσχυση της τυποποίησης και διαλειτουργικότητας του αμυντικού τους εξοπλισμού. Στο πλαίσιο αυτό, τα Μέρη εξετάζουν κατά προτεραιότητα κάθε ευρωπαϊκή συνεργατική προσέγγιση, που στοχεύει στην κάλυψη των ελλείψεων στις δυνατότητες που εντοπίζονται σε εθνικό επίπεδο. Η παρούσα Συμφωνία στηρίζεται στις διμερείς Συμφωνίες που ισχύουν μεταξύ των Μερών σχετικά με τη συνεργασία στον τομέα των εξοπλισμών, και δεν θίγει την ισχύ τους.

Άρθρο 25

Τα Μέρη επιδιώκουν, κατά το δυνατόν, να αναπτύξουν μία βιομηχανική εταιρική σχέση που θα συμπεριλαμβάνει ελληνικές και γαλλικές αμυντικές εταιρείες. Εντός του πλαισίου συνεργασίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην άμυνα και την ασφάλεια, και σύμφωνα με τη νομοθεσία της ΕΕ, επιδιώκουν λύσεις που προωθούν τη βιομηχανική εταιρική σχέση μεταξύ ελληνικών και γαλλικών εταιρειών, κάθε φορά που αναζητούν εξοπλισμούς ή πραγματοποιούν έργα από κοινού.

Άρθρο 26

Για την παρακολούθηση των πρωτοβουλιών που αναλαμβάνονται, μία επιτροπή εξοπλισμών συνέρχεται καταρχήν σε ετήσια βάση, εναλλάξ σε Ελλάδα και Γαλλία.

Άρθρο 27

Ένας εκπρόσωπος από το ελληνικό Υπουργείο Άμυνας (Επικεφαλής της Γενικής Διεύθυνσης Αμυντικών Εξοπλισμών και Επενδύσεων ή ο οριζόμενος εκπρόσωπός του) και ένας εκπρόσωπος από το γαλλικό Υπουργείο Άμυνας (Επικεφαλής της Διεύθυνσης Διεθνούς Ανάπτυξης της Γενικής Διεύθυνσης Εξοπλισμών ή ο οριζόμενος εκπρόσωπός του) προεδρεύουν αυτής της επιτροπής.

V – ΤΕΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 28

Κάθε διαφορά μεταξύ των Μερών σχετικά με την ερμηνεία ή την εφαρμογή της παρούσας Συμφωνίας επιλύεται αποκλειστικά μέσω διαβουλεύσεων και διαπραγμάτευσης μεταξύ των Μερών.

Άρθρο 29

Η εφαρμογή της παρούσας Συμφωνίας δεν συνεπάγεται καταρχήν για καθένα από τα Μέρη ιδιαίτερες δαπάνες που υπερβαίνουν τις τακτικές λειτουργικές δαπάνες.

Άρθρο 30

Τα Μέρη εφαρμόζουν τις διατάξεις της παρούσας Συμφωνίας σύμφωνα με τις διεθνείς υποχρεώσεις τους και τις ευρωπαϊκές δεσμεύσεις τους.

Άρθρο 31

1. Η παρούσα Συμφωνία τίθεται σε ισχύ την ημέρα της τελευταίας γραπτής κοινοποίησης με την οποία τα Μέρη θα ενημερώνουν το ένα το άλλο, εγγράφως και δια της διπλωματικής οδού σχετικά με την ολοκλήρωση των εσωτερικών διαδικασιών οι οποίες απαιτούνται για την θέση της σε ισχύ.

2. Η παρούσα Συμφωνία παραμένει σε ισχύ για μια περίοδο 5 (πέντε) ετών, η οποία ανανεώνεται με ρητή συμφωνία των Μερών για μια περαιτέρω περίοδο που θα καθοριστεί με κοινή συμφωνία των Μερών, εκτός εάν ένα από τα Μέρη γνωστοποιήσει στο άλλο Μέρος την πρόθεσή του να καταγγείλει τη Συμφωνία 6 (έξι) μήνες πριν από τη λήξη της.

3. Η παρούσα Συμφωνία μπορεί να τροποποιηθεί ανά πάσα στιγμή εγγράφως με κοινή συμφωνία των Μερών. Οι τροποποιήσεις τίθενται σε ισχύ σύμφωνα με την παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου.

4. Η παρούσα Συμφωνία μπορεί να καταγγελθεί εγγράφως από καθένα από τα Μέρη. Η καταγγελία αυτή θα καταστεί ενεργός ένα χρόνο μετά τη λήψη της γραπτής ειδοποίησης από το άλλο Μέρος.

Υπεγράφη στο Παρίσι, στις 28 Σεπτεμβρίου 2021, σε δύο πρωτότυπα, έκαστο στην ελληνική και γαλλική γλώσσα, τα δύο κείμενα όντα εξ ίσου αυθεντικά.